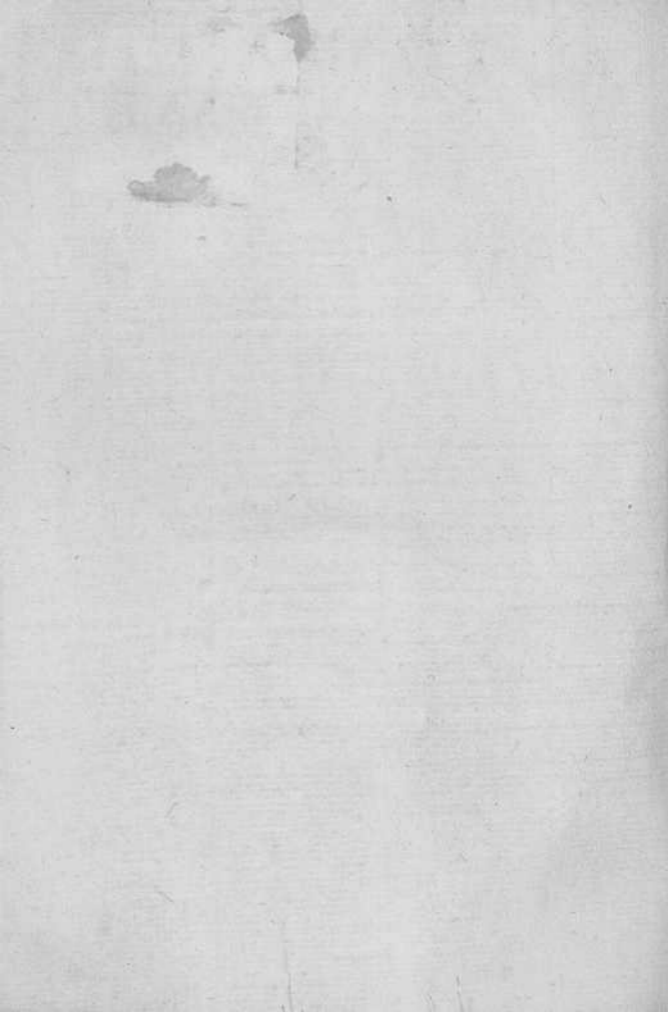

59

3.669

NYPL 8344
Date 1/1/19

Q. HORATII
FLACCI

DE ARTE POETICA

LIBER.

CUM NOTIS, AC PERPETUA
interpretatione

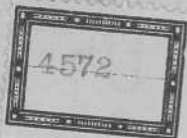
P. JOSEPHI JUVENCII
è Societate Jesu.

VILLAGARSIÆ.

TRIPIS SEMINARII.

Anno 1758.

Q. HORA
FLACCI

DE ARTE POETICA

LIBER.

CUM NOTIS, AC PERPETUA
improvementis

F. JOSEPHI JUVENCII
& Societate Jap.

VILLAGARIB.

TTIS SEMINARIIS
Anno 1778.

EGO Salvator Oссорio Præpositus Provincialis
 Provinciæ Castellanæ Societatis Jesu, po-
 testate speciali ad id mihi facta à R. A. P. N.
 Aloysio Centuriono Præposito Generali, facul-
 tatem facio ut liber cui titulus est *Q. Horatii Flac-
 ci Ars Poëtica, Adnotationibus, ac perpetuâ inter-
 pretatione latinâ illustrata à P. Josepho Juvenio è
 Societate Jesu, in usum Scholarum ejusdem Societatis,*
 gravium, doctorumque hominum judicio appro-
 batus, typis mandetur; in quorum fidem has li-
 teras manu nostra, & Secretarii subscriptas, &
 sigillo nostro munitas dedimus. In hoc nostræ
 Societatis Lucronensi Collegio die secunda Julii
 anno Domini millesimo septingentesimo quinqu-
 gesimo septimo.

†
 IHS.

Salvator Oссорio.

†
 IHS.

Joachimus Medrano.

*CENSURA D. FRANCISCI A VI-
guezal Portionarii in Alma Ecclesia
Palentina, & olim Humaniorum Li-
terarum Professoris.*

LEgi ex mandato D. Lic. D. Emmanuelis
Rubin de Zelis Provisoris, ac Vicarii Ge-
neralis in Palentina Diœcesi Opusculum
cujus inscriptio est: *Q. Horacii Flacci Ars Poëtica
adnotationibus, ac perpetua interpretatione latina
illustrata à P. Josepho Juvencio è Societate Jesu
in usum Scholarum ejusdem Societatis. Legi, in-
quam, perlibenter, & ut cum Magno Gregorio
loquar: Habet unde parvulos nutriat, unde mentes
sublimium admiratione suspendat. Illud censeo pue-
ris utile: Magistris necessarium, ut in tanta Aucto-
rum varietate hunc legant, hunc sequantur, ut qui
ita Poëtæ mentem calluit, ac perspicuo, & bre-
vi stylo notam omnibus fecit. Ita mihi videtur,
& idem sentio de Appendice de sextertiis, ac Ta-
lentis Velerum. Palentiæ 1. Junii anni 1758.*

D. Franciscus à Viguezal.

*CENSURA R. P. Fr. JOANNIS
Sanchez Ordinis Prædicatorum Præ-
sentati & Prioris Sancti Dominici
Conventus Compostellani.*

Vidi ex mandato D. Lic. D. Emmanuelis
Rubin de Zelis Protonotarii Apostolici,
Provisoris, ac Vicarii Generalis in Pa-
lentina Dicecesi Opusculum, cujus titulus est:
*Q. Horatii Flacci Ars Poëtica adnotationibus, ac
perpetua interpretatione latina illustrata à P. Josepho
Juvencio è Societate Jesu in usum Scholarum ejusdem
Societatis, vidi, inquam, nihilque Theologica cen-
sura dignum inveni, in utilitatem studentium
omnium commendanda plurima, ut simul, & lati-
nitatem calleant, & historiarum notitia à pueritia
illustrentur. Sic sentio salvo &c. in hoc Conventu
Sancti Pauli Palentini Ordinis Prædicatorum. Die
1. Junii Anni Dñi. 1758.*

Fr. Joannes Sanchez.

LICENCIA DEL ORDINARIO.

NOS el Lic. D. Manuel Rubin de Zelis, Provisor, y Vicario General desta Ciudad, y Obispado de Palencia, por el Illmo. Sr. D. Andres de Bustamante Obispo de él, Conde de Perñia del Consejo de S. Mag. &c. Por la presente y por lo que à Nos toca damos licencia para que se pueda imprimir, è imprima el libro, cuiο titulo es: *Q. Horatii Flacci Ars Poetica adnotationibus, ac perpetua interpretatione latina illustrata:* compuesto por el P. Joseph Jubencio de la Compañia de Jesus, atento que de nuestra orden, y mandato se ha visto, y reconocido, y parece no contiene cosa que se oponga à nuestra Santa Fé Catolica, y buenas costumbres. Dada en Palencia à 1. de Junio de 1758.

Lic. Rubin.

Por su mandado
Manuel de las Barcenaa.

DOn Joseph Antonio de Yarza, Secretariò del Rei N. S. fu Escribano de Camara mas antiguo, y de gobierno del Consejo.

Certifico que habiendose visto por los Señores de él el libro intitulado : *Q. Horatii Flacci Ars Poetica adnotationibus ac perpetua interpretatione latina illustrata*, que con licencia de dichos Señores concedida al P. Francisco Xavier de Idiaquez de la Compañia de Jesus, Rector del Colegio de Villagarcia ha sido reimpresso tafaron à siete maravedis cada pliego; y al dicho precio, y no mas mandaron se venda, y que esta certificacion se ponga al principio de cada libro para que se sepa el à que se ha de vender. Y para que conste lo firmé en Madrid à 1. de Septiembre de 1758.

D. Joseph Antonio de Yarza.

FIDES CORRECTORIS.

Pag. 8. lin. 15. plerun que, lege, *plerumque.*

Pag. 81. lin. 13. elasse, lege, *classe.*

Pag. 88. lin. 21. eicurasse, lege, *cicurasse.*

Liber hic de *Arte Poetica Q. Horatii Flacci* cum his mendis suo exemplari respondet. Ita fidem facio. Matriti die vigesima tertia Aug. anno Dñi. millesimo septingentesimo quinquagesimo octavo.

Doct. D. Manuel Gonzalez Ollero.

à C. M. Gen. Corr.

EL

EL REY.

POR cuanto por parte del P. Rector, y Colegio de la Villa de Villagarcia de la Compañia de Jesus, se representó en el mi Consejo deseaba imprimir un libro, cuyo titulo es: *Q. Horatii Flacci Carmina Expurgata, cum adnotationibus ac perpetua interpretatione Josephi Juvencii è Societate Jesu*, y recelándose de que se lo reimpriman, suplicó se le concediese Licencia, y Privilegio, por tiempo de diez años para su impresion: y visto por los del mi Consejo, (y como por su mandado se hicieron las diligencias, que por la Pragmatica ultimamente promulgada sobre la impresion de los libros se dispone) se acordó espedir esta mi Cedula por la cual concedo licencia, y facultad al espresado P. Rector, y Colegio de Villagarcia para que sin incurrir en pena alguna por tiempo de diez años primeros siguientes, que han de correr, y contarse desde el dia de la fecha della, el susodicho, ò la Persona, que su poder tubiere, y no otra alguna pueda imprimir, y vender los referidos

libro, con que se haga en papel fino, y por el original, que en el mi Consejo se vio, y ba rubricado, y firmado al fin de D. Joseph Antonio de Yarza mi Secretario, y Escribano de Camara mas antiguo, y de Gobierno de él, con que antes, que se venda se traiga ante ellos juntamente con dicho originale, para que se vea si la impresion está conforme à el; traiendo así mismo se en publica forma, como por Corrector por mi nombrado se vió, y corrigió dicha impresion por el original, para que se tafase el precio à que se ha de vender. Y mando al Impresor, que imprimiere el referido libro, no imprima el principio, y primer pliego, ni entregue mas que uno solo con el original al dicho P. Rector ò Colegio, à cuiu costa se imprime, para efecto de dicha correccion, hasta que primero este corregido, y tafado el citado libro por los del mi Consejo; y estandolo así, y no de otra manera, pueda imprimir los principios, y primeros pliegos, en los cuales seguidamente se ponga esta licencia, y la aprobacion, tasa, y erratas, pena de caer è incurrir en las contenidas en las Pragmaticas, y Leies destos mis Reinos, que sobre ello tratan, y disponen. Y mando que ninguna Persona sin licencia del expresado P. Rector, ò Colegio, pueda imprimir, ni vender el

ci-

citado libro , pena, que el que lo imprimiere
haia perdido, y pierda todos, y cualesquier li-
bros, moldes, y pertrechos que dicho libro tu-
biere , y mas incurran en la de cincuenta mil
maravedis ; y sea la tercia parte dellos para la
mi Camara ; otra tercia parte para el Juez que
lo sentenciare ; y la otra para el denunciador,
y cumplidos los dichos diez años, el referido P.
Rector, ò Colegio, ni otra Persona en su nombre,
quiero no use desta mi Cedula, ni prosiga en
la impresion de el citado libro , sin tener para
ello nueva licencia mia, so las penas en que
incurren los Concejos, y Personas que lo hacen
sin tenerla. Y mando à los dél mi Consejo, Pre-
sidentes, y Oidores de las mis Audiencias, Al-
caldes, Alguaciles de la mi Casa, Corte, y Chan-
cellerías, y à todos los Corregidores, Asisten-
te, Gobernadores, Alcaldes Maiores, y Ordi-
narios, y otros Jueces, Justicias, Ministros, y Per-
sonas de todas las Ciudades , Villas, y Lu-
gares destos mis Reinos, y Señoríos, y aca-
da uno , y cualquier dellos en su distrito, y
Jurisdiccion, vean, guarden, cumplan, y ege-
cuten esta mi Cedula, y todo lo en ella con-
tenido, y declarado, y contra su tenor, y for-
ma no baian, ni pasen, ni consientan ir ni pa-
sar en manera alguna, pena de la mi merced, y
de

de cada cincuenta mil maravedis para la mi Camara. Dada en Buen-Retiro à veinte y ocho de Febrero de mil setecientos y cincuenta y ocho.

YO EL REY.

Por mandado del Rei mi Señor,

D. Agustin de Montiano

y Luiando.

Q. HORATII
FLACCI

DE ARTE POETICA LIBER:

ARGUMENTUM, ET SYNOPSIS

I.

MATERIAM, ET PARTES
poëmatis universè sumptas, earumque
cum opere toto necessariam con-
sensionem explicat à versu 1.

ad 46.

Humano capiti cervicem pictor equinam
Fungere si velit & varias inducere plumas,
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;

A

Spe-

Spectatum admiffi rifum teneatis amici? 5
Credite, Pifones, ifti tabulæ fore librum
Perfimilem, cujus, velut ægri fomnia, vanæ
Fingentur fpecies, ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. Pictoribus, atque Poëtis
Quidlibet audendi femper fuit æqua potestas. 10
Scimus, & hanc veniam petimusque, damusque
viciffim:

Sed non ut placidis coëant immitia, non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.

Quis veftrum, amici Pifones, à rifu temperaret, fi forte vobis tabella proponeretur fpectanda, in qua pictor humanum caput impofuiffet collo equi, tum corrogata, & in unum collecta è variis animalibus membra componens, ea fic plumis verficoloribus indueret, ut fuperior hujus monftri pars formofam exhiberet mulierem, pofterior deformem, horridumque pifcem? Sic habetote, Pifones, fimillimum huic picturæ librum fore, cujus partes inconditæ, & incompositæ, tamquam illæ fpecies, quæ fomniantibus ægrotis objiciuntur, erunt ita perturbatæ, & difpares, ut nec prima, nec poftera pars ad unam, & eandem formam, ac figuram efficiendam, in unum quoddam totum, confpiceret.

pi-

Pictores, inquiet aliquis, & Poëtæ parem habent quidvis fingendi facultatem. Equidem non diffiteor, utque hanc potestatem, & copiam ultro invicem concedimus, ita vicissim alteri ab alteris postulamus. Non ea tamen lege, ut simul jungantur animalia mitia, & mansueta cum feris, & immanibus; ut angues cum volucribus, agni cum tigribus componantur.

NOTÆ.

6. Pisones. *Lucius Piso, ejus Pisonis filius, in quem Cicero gravissima oratione invehit, est, duos habuit liberos amantes literarum, & poëticæ studiosos: illis hanc epistolam, sive librum, mittit Horatius.*

Inceptis gravibus plerumque, & magna professis,
 Purpureus, latè qui splendeat, unus & alter
 Adsuitur pannus, cum lucus, & ara Dianæ,
 Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
 Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus.
 Sed nunc non erat his locus: & fortasse cupressum
 Scis simulare: quid hoc, si fractis enatat ex spes
 Navibus, ære dato qui pingitur? Amphora cæpit

Instituî ; currente rota cur urceus exit?
Denique sit quodvis simplex dumtaxat, & unum?

SÆpe initium poëmatis est splendidum, & ejusmodi, ut magnum aliquid polliceri videatur : sed huic initio gravi, & decoro descriptiones quædam, v. g. nemoris, & altaris Dianæ, rivuli per virentes campos fugientis, Rheni, aut Iridis attexuntur, & tamquam ignobiliori panno frustra purpurea, quæ splendoris plurimum habeant, adsuuntur: mendose ; quia hæc prorsus aliena sunt ab instituto, & nequaquam in loco posita. Similis es pictoribus imperitis, qui cupressos, aliasque id genus arbores non inscite pingunt : sed quid hoc ad rem pertinet, cum idcirco pecunia illis data fuerit, ut naufragum pingerent, nudum, rebus omnibus spoliatum, & vix ab iratis fluctibus emersum? Vas aliquod magnum ex argilla veluti fingere cœperas, cur in urceolum desinis? Huc igitur primum artis poëticæ præceptum recidit, ut quodlibet poëma unum quiddam sit, ita suis partibus unam in formam coalescentibus constans, ut ne sit multiplex corpus, sed unicum, & simplex.

?;?

NOTÆ.

16 Ara Dianæ. *Erat Lucus Dianæ sacer, & ara prope Ariciam, de qua urbe dictum est Sat. 5. Lib. I. Huic aræ præpositus sacerdos, Rex nemorum dicebatur. Altera fuit Dianæ ara celebris in Taurica Chersoneso.*

Dianæ. Od. 9. Libri II. Od. 16. Libri III.

18 Rhenum. *Rhenus, ingens fluvius, Gallias à Germania separans: el Rin.*

Pluvius. *Qui pluviam denuntiat. Iris fit in nube roseida, & stillante.*

19. Cupressum. *Arbor est funesta, & in funeribus tantum adhiberi solita: minus igitur hic idonea, siquidem enatat naufragus, & vivit. Pictores imperiti libenter, & non inscite arbores ubilibet depingunt, maxime cupressos, quæ facile pinguntur.*

20 Simulare. *Pingere. Picturæ laus quippe prima est, ut res pingendas adsimilet veris. Neque aliud Poëtæ, itidem ut Pictores, sunt, quàm imitatores rerum, quæ sunt, aut esse possunt: itaque veritatem, aut similitudinem veri sectari debent in omnibus: id enim dumtaxat est imitabile, quod est revera, aut esse potest.*

Si fractis &c. *Solebant naufragi pictam cir-*

cumferre tabulam, in qua naufragii luctuosa imago cernebatur, ut ea specie hominum commiserationem, & nummos elicerent. Vide Persium Sat. 1. Juvenal. Sat. 12.

21 Amphora. *Mensura liquidorum, continens duas urnas, sextarios octo & quadraginta: cuarenta y ocho cuartillos. Vide Sat. 1. Libri I.*

22. Rota. *Utuntur figuli rota in fictilibus torrandis.*

Urceus. Vasculum fictile, aut æneum &c.

(digni,

Maxima pars Vatum, pater, & juvenes patre
 Decipimur specie recti: brevis esse laboro; 25
 Obscurus fio: sectantem lævia nervi
 Deficiunt, animique: professus grandia turget:
 Serpit humi tutus nimium, timidusque procellæ.
 Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
 Delphinum silvis appingit, fluctibus aprum. 30
 In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.
 Æmiliam circa ludum faber imus & ungues
 Exprimet, & molles imitabitur ære capillos;
 Infelix operis summâ, quia ponere totum 34
 Nesciet. Hunc ego me, si quid componere curem,
 Non magis esse velim, quàm pravo vivere naso,
 Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.

Præ-

PRæterea plerique omnes Poëtæ, ô pater, & filii parente digni, in errorem, & vitium inducimur specie, ac larva recti, verique. Est qui brevitatem conſectatur, ſed obſcurè, ac perplexè ſcribit: alius polita, & terſa oratione concinnus, & comptus eſſe gaudet, ſed nervis caret, ac robore: hic grandi, & cothurnato utitur ſtilo: verum plus æquo adſurgens, inflatus, ac tumidus eſt: ille nimis cautus dum altum, tempeſtatis metu, fugit, hæret in litore, ac repit humi: alius dum mirâ quadam, & inauditâ rerum varietate lectores oblectare ſtudet, tam abſurda sæpe commiſcitur, quàm ſi delphinos in ſilvis ludentes faceret, aut apros in mari. Omnino niſi arte utimur, & prudentiâ, in graviffima peccata delabimur, dum ipſa peccata ſummoperè fugimus. Inter ſtatuarios, quorum tabernæ ſunt circa Æmilianum ludum, videre eſt unum quẽpiam, cujus officina extremam circi partem ſpectat, non rudem in excudendis mollitèr, & concinnè unguibus, & capillis: verum, quod caput eſt, integram ſtatuam ſuis pro ratâ portione membris conſtantem, & omnibus numeris abſolutam efficere non poteſt. Huic ego ſimilis eſſe, ſi quid ſcribam, haud magis velim, quàm turpi deformis eſſe naſo, cete-

roquin ob nigros oculos, crinesque formosus.

NOTÆ.

25 Brevis &c. *Brevitas, concinnitas &c. sunt dotes boni carminis; sed eas dum sectantur plerique, decipiuntur specie recti, in vitium excidunt, in obscuritatem, humilitatem &c.*

32 *Æmilium ludum. Intelligit ludum gladiatorium: casa de armas, ubi Æmilius Lentulus lanista gladiatores docebat artem armorum tractandorum: Maestro de esgrima. Æmilium autem ludum dixit pro Æmilianum, usus nomine proprio pro possessivo.*

34 *Operis summâ. Absolutione, perfectione. In opere perficiendo parum felix, & peritus. Quia totam statuam aptis inter se partibus, & æqualiter elaboratis constantem ponere non poterit.*

37 *Nigris oculis. Oculi nigri, & crines apud Romanos in pretio erant.*

Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
 Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
 Quid valeant humeri. Cui læta potenter erit res, 40
 Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.

Or-

*Ordinis hæc virtus erit, & Venus, aut ego fallor:
 Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici
 Pleraque differat, & præsens in tempus omittat:
 Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.* 45

QUicumque poëma meditamini, argumen-
 tum deligite vestris ingeniis, & erudi-
 tioni accommodatum, ac vobiscum diu
 considerate, cui pares oneri sitis, cuinam
 impares. Qui materiam scribendi non majorem
 suis viribus delegerit, is, & eam exprimet
 cum dignitate, & in ordinem facile disponet,
 unde operi lux adfulgebit. In eo porro consistit
 vis ordinis, & gratia, nisi fallor, ut quædam,
 quæ dicenda modo sunt, dicantur; quædam
 rejiciantur in aliud tempus, & in præsentia
 taceantur: ut expectati poëmatum conditor
 nonnulla tractet accurate; quædam repudiet.

NOTÆ.

40 Potenter. *Pro potentia, & viribus: à medida de sus fuerzas.*

42 Venus. *Gratia, pulchritudo.*

* * *

* * *

* * *

II.

ELOCUTIONEM, SEU VERBORUM,
versuumque rationem expendit à ver-
su 46. ad 119.

IN verbis etiam tenuis, cautusque serendis;
Dixeris egregie, notum si callida verbum
Reddiderit junctura novum. Si forte necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis 50
Continget, dabiturque licentia sumpta pudenter;
Et nova, fictaque nuper, habebunt verba fidem, si
Græco fonte cadant, parcè detorta. Quid autem
Cæsilio, Plautoque dabit Romanus, ademptum
Virgilio, Varioque? ego cur acquirere pauca 55
Si possum, inuideor? cum lingua Catonis, & Ennî
Sermonem patrium ditaverit, & nova rerum
Nomina protulerit? Licuit, semperque licebit
Signatum præsentem notâ producere nomen.
Ut silvæ foliis pronos mutantur in annos, 60
Prima cadunt; ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modo nata, vigentque.

De-

*Debemur morti nos, nostraque; sive receptus
 Terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
 Regis opus; sterilisve diu palus, aptaque remis 65
 Vicinas urbes alit, & grave sentit aratrum:
 Seu cursum mutavit iniquum frugibus annis,
 Doctus iter melius. Mortalia facta peribunt,
 Nedum sermonum stet honos, & gratia vivax.
 Multa renascentur, quæ jam cecidere, cadentque, 70
 Quæ nunc sunt in honore, vocabula, si volet Usus:
 Quem penes arbitriû est, & jus, & norma loquendi.*

JAM quod ipsa verba spectat, parcum esse oportet, ac prudentem in iis fingendis, & procudendis. Recte fueris locutus, si duæ voces alioqui notæ, ingenioso vinculo inter se junctæ, novum vocabulum efficient. Quod si forte opus erit recens aliquod verbum procreare, ad rem aliquam reconditam indicandam, licebit voces fabricari, quas antiqui illi, & strenui Cethegi non audierint, & ea potestas concedetur, modo id verecundè, ac modaratè fiat. In iis autem verbis, quæ novata, & recens erunt facta, plurimum illa fidei, & auctoritatis obtinebunt, quæ Græcam habebunt originem, à qua modicè derivata proferantur. Quid esse porro causæ potest, cur aliquid Cæcilio, & Plauto licuisse

in hac parte Romani patiantur, quod Virgilio, & Varro concessum esse nolint? Cur invidi molestè ferant à me augeri Latinum sermonem, & ditari paucis vocibus, cum Cato, & Ennius patriam linguam locupletaverint, & novis rerum vocabulis inventis auctiorem eam, uberioremque reddiderint? Fas fuit, eritque semper, producere vocem novam, dummodo, tamquam nummus probatus, notam usitatam præ se ferat. Ut in silvis, vergente in hiemem anno, ea folia labuntur prima, quæ priore loco sunt nata: sic vetustæ voces, tamquam senio effœtæ, occidunt; interim dum verba, non ita pridem in lucem edita, instar juvenum, vigent, ac virent. Nimirum non modo nos additi, & devoti morti omnes sumus, verum etiam nostra omnia: sive immissum in terras mare portum efficit, ac naves tutas à procellis præstat: quod opus regifico sumptu, & magnificentia perfectum ab Augusto admiramur: sive ager olim sterilis ob stagnantem paludem cymbis perviam, nunc desiccatus, colitur, & fruges effert nutriendis oppidis in vicinia positis idoneas: sive flavius antea exundans, & fata evertens, oppositis aggeribus prohibitus fuit, ne noceret, cursumque

que commodiorem tenere iussus. Hæc, inquam, & cetera mortalium opera evertentur, & interibunt: atque adeo multo minus postulandum est, ut perpetua verbis, ac sermone venustas, & quasi vita constet. Multæ voces, quæ obliteratæ, & antiquatæ jam sunt, reviviscent, ac iterum florebut: multæ, quæ jam florent, & vigent, oblivione detentur, & extinguentur, si usui visum erit, qui jura sermone, & leges pro imperio, arbitrioque ponit.

NOTÆ.

46 Serendis. *Faciendis, & novandis. Translatio est ab arboribus. Novari verba dicuntur, cum veluti gignuntur: id quod fieri dupliciter potest, vel junctura, seu conjunctione vocum: vel sine conjunctione, ut docet Tullius III. de Oratore. Junctura quidem, cum è duobus vocabulis junctis tertium existit: v. g. ex velum & volo, velivolus; ex scædus & frango, scædifragus: ex post & limen, postliminium. Ita novum, seu novatum verbum redditur notum propter notas, è quibus junctis constat, voces. Sine conjunctione vero novantur, & fabricantur verba, cum simpliciter, & integre fiunt: sic vox ista gemma usur-*

pata est à Latinis, cum propriam haberent nullam ad significandum id, quod vernacule in vitibus, & arboribus appellatur yema: sic vocabulum Græcum περισκελῖς periscelis, Latinitate donatum fuit, ad significandam tæniam, qua crus cingitur: las ligas.

49. Indiciis. *Vocibus, quæ sunt signa rerum.*

Abdita rerum. Res abditas, & latentes, nondum suis nominibus donatas.

50. Cinctutis. *Vox vetus, quam de industria hic usurpat Horatius pro cinctis, recinctis, strenuis, & expeditis. Cincto opponitur discinctus, quam vocem explicatam vide in lib. Epod. Od. I. v. 34. Cingi, proprie est ad militiam, & ad pugnam armari. Appellabatur etiam cinctutus, qui utebatur cincto: erat autem cinctus, ratio quædam, & forma vestis, usitata Romanis veteribus, maxime Consulibus in certis cærimoniis, cum togæ lacinia rejecta in humerum sinistrum, inde ad imum pectus infra brachium dextrum revocabatur, & instar cinguli convolvebatur circa partem summam lintei cujusdam, sive subligaculi, quod à lumbis ad femora promissum, illis erat instar tunicæ. Hic vestis modus à Gabiis acceptus olim fuerat, ut docet Virgilius Lib. VII. vers. 612.*

Ipsè Quirinali trabea, cinctuque Gabino

In-

Insignis, referat stridentia limina consul.

Cethegis. *Actum de Cethego sub finem Epist.*

2. *Lib. II.*

53 Græco fonte &c. *Si erunt è Græca lingua in usum Latini sermonis modeste deflexa. Talia sunt ephippium, diota, toreuma &c.*

54 Cæcilio, Plauto &c. *Lege Epist. 1. Lib. II.*

55. *Vario Od. 5. lib. 1.*

56 Catonis. *Od. 13. Lib. I. & Epist. 19. Lib. I.*

Enni. *Epist. 1. Lib. II.*

59. *Signatum &c. Recens veluti cufum, marcado con el cuño Real, y publico. Quænam autem est illa usitata nota, & forma, qua voces, ut nummi, signantur, & valent? Est v. g. analogia, proportio, & similitudo cum vocibus aliis usitatis: est doctorum consensus: est popularis consuetudo, & præsentis ævi usus &c. Vulgo legitur producere nomen: Lambinus malit procudere, ut habent libri aliquot calamo exarati.*

63 *Receptus &c. Sinus Putesolanus est in Italia, non procul Neapoli. Prope hunc sinum erat Lucrinus lacus, cujus facta mentio Od. 12. Lib. II. Is à mari vicino disjungebatur angusta terræ parte, qua perfossa, Augustus mare in Lucrinum lacum immisit, effecitque portum, qui*
Ju-

Julius Portus est appellatus. Meminit de illo Virg. II. Georg. vers. 160.

65 Regis opus. *Id est, regale; Regem enim Augustum Horatius, invidioso tunc nomine, non appellasset.*

Palus. *Pomptina, sive Pontina palus est in Italia, in Latio, inter fluvios Asturam, & Amasenum, non procul à Foro Appii. Eam olim exsiccaverat Cornelius Cethegus consul, teste Plinio Lib. IV. c. 4. Verum, cum subinde esset aquis oppleta, & vicinus ager sterilis jaceret, Augustus iterum eam siccavit.*

67 Seu cursum &c. *Cum exundaret Tiberis, coactus est partim exstructis Augusti jussu molibus, partim aquis in alium alveum derivatis, parcere agris, ac temperare.*

69 Nedum &c. *Regum opera non sunt sempiterna, quanto minus verba? Mortalium omnium opera concidunt: quanto magis ipsæ voces dilabentur, & senescunt?*

Res gestæ Regumque, Ducumque, & tristia bella,
Quo scribi possent numero monstravit Homerus.
Versibus impariter junctis querimonia primum, 75
Post etiam inclusa est voti sententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, & adhuc sub judice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo.
Hunc focci cepere pedem, grandesque cothurni 80
Alternis aptum sermonibus, & populares
Vincentem strepitus, & natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus Divos, puerosque Deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et juvenum curas, & libera vina referre. 85

DOcuit Homerus, quo scribenda versu
 forent egregia Regum, & Imperato-
 rum facinora, tristesque bellorum ca-
 sus. Adhibiti sunt versus impares, & inæqua-
 les, alternis juncti, ad exprimendos homi-
 num de adversa fortuna querentium luctus,
 mox etiam ad canendas res prosperas, quæ
 nos votorum compotes faciunt. Quis arti-
 fex tamen elegiæ fuerit, adhuc altercantur
 inter se grammatici, nedum ista lis composi-
 ta est. Invenit Archilochus jambicum car-
 men, quo ad explendam suam in socerum ira-
 cundiam est usus. Hunc versum sumpsere

tragœdiarum pariter, & comœdiarum scriptores, quia mutuis colloquiis idoneus est, & gravitatem quamdam spirat, propter quam fit, ut facile inter spectantis populi, tumultuantisque strepitus audiri possit; demum quia sermoni quotidiano similis, ad actiones hominum, quæ in theatro repræsentantur, exprimendas, ab ipsa natura est comparatus. Placuit Musis, ut lyrico versu Divorum laudes, heroum res gestæ, athletarum certamina, velocitas equorum, & palmæ, juveniles nugæ, liberiores inter pocula joci, canerentur.

73. Res gestæ &c. *Non satis est voces idoneas deligere: adhibendum etiam carminis genus argumento congruens: ea de re nunc agit.*

74. Quo scribi versu. *Heroico, scilicet, qui sonorus in primis, & numerosus est. Non omnis versus hexameter heroicus itidem est. Isti versus, quibus utitur modo Horatius, hexametri sunt, heroici non sunt.*

75. Impariter junctis. *Altero longiori, sive hexametro; altero breviori, seu pentametro, qui proprie versus elegiacus est.*

76. Sententia voti compos. *Oratio significans lætitiâ de re bene, ac feliciter gesta.*

77. Exiguos elegos. *Vel, quia elegia constat*
al-

alternis versibus brevioribus: vel, quia exiguum, & tenuem stilum postulat.

79. Archilochum. *Epod. Od. 6. v. 13.*

Proprio. Non quod antea inventus, opinor, non esset jambicus pes, & versus: sed quia nemo illum tam opportune haecenus, & splendide, quàm Archilochus, adhibuerat: ideo illius parens, & inventor est appellatus.

80. Soggi. *Soccus, humilior calceus, quo utebantur actores comœdiarum, chapin, zucco calzado de comediantes. Cothurnus, calceus altior, & ornatiore, quem tragœdiæ actores induebant; borcegui calzado de tragedias. Epist. 1. Lib. II.*

82. *Natum rebus agendis. Quia est celer, & sua sponte se offerens: à proposito para explicar con viveza las acciones humanas. Nil aliud sunt comœdia, & tragœdia, quam imitationes actionum humanarum, hæc illustrium, illa plebejarum, & domesticarum, ut sæpe monuimus. Est idem versus alternis aptus colloquis, quia minus artis, operæque postulat: utpote nativo, & quotidiano sermoni propior.*

83. *Divos &c. Divorum laudes, & dies festi, heroum egregia facinora, ludorum hilaritas, & conviviorum, aliaque id genus cantu maxime gaudent, ac celebrantur: est autem lyricum carmen præ ceteris idoneum cantui, & symphonice, ut patet.*

Pueros Deorum. *Filios Deorum, ut Herculem, Orpheum &c.*

84. Pugilem, & equum &c. *Od. I. Lib. IV.*

*Descriptas servare vices, operumque colores,
 Cur ego si nequeo, ignoroque, poëta salutor?
 Cur nescire, pudens pravè, quàm discere, malo.
 Versibus exponi tragicis res comica non vult.
 Indignatur item privatis, ac prope socco 90
 Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.
 Singula quæque locum teneant sortita decenter.
 Interdum tamen & vocem comœdia tollit,
 Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
 Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri. 95
 Telephus, & Peleus, cum pauper, & exul uterque,
 Projicit ampullas, & sesquipedalia verba,
 Si curat cor spectantis tetigisse querelâ.
 Non satis est pulchra esse poëmata: dulcia sunt,
 Et quocumque volent, animum auditoris agunt.
 Ut ridentibus adrident, ita flentibus adsunt 101
 Humani vultus: si vis me flere, dolendum est
 Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia lædent
 Telephe, vel Peleu: malè si mandata loqueris,
 Aut dormitabo, aut ridebo. Tristia mæstum 105
 Vultum verba decent; iratum, plena mizarum:*

Ludentem, lasciva: severum, seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum: juvat, aut impellit ad iram;
Aut ad humum mœrore gravi deducit, & angit: 110
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites, peditesque cachinnum.
Intererit multum, Davusne loquatur, an heros:
Maturusne senex, an adhuc florente juventa 115
Fervidus: an matrona potens, an sedula nutrix:
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli:
Colchus, an Assyrius: Thebis nutritus, an Argis.

CUR præclarum poëtae nomen mihi defer-
 tur, si carminum hæc varietatem alio-
 rum alii argumento congruentium, aut
 nescio, aut usurpare non possum, & istis qua-
 si coloribus adumbrare diversa poëmata? Cur
 vitioso pudore ductus meam inscitiam foveo
 potius, ac celo, quam eandem & fateor,
 & emendo, discendo, quod nesciebam? Ne-
 que tamen jambici versus, qui tragœdiæ con-
 veniant, iidem comœdiæ sunt appositi. Ar-
 gumentum enim tragicum, qualis est illa fe-
 ralis cœna, in qua Thyestes suos ipse filios
 devoravit, respuit jambicos versus humili,
 ac plebejo sermone perscriptos, quales in

comœdiis adhibentur. Decet igitur rebus, & argumentis aptare carmina, ut suum singula locum obtineant. Fieri tamen aliquando potest, ut comœdia grandiori stilo, versibusque sonantioribus utatur; & Chremes, comica illa persona, cum iracundiâ effertur, vocem attollit, ac more tragico debacchatur: contra verò actor tragicus dolorem suum humili sermone, & versibus negligentèr fuis, ac propè repentibus exprimit: nihilque Telepho, & Peleo, cum ad extremam inopiam redacti, exules, æumnosi, suam deplorant calamitatem, faciendum est diligentius, quàm ut abjiciant, omittantque verba inflata, & turgida, si spectatorum animos ad commiserationem inflectere laborant. Quæ hæcenus diximus suam poëmati pulchritudinem, & formam conciliant: sed hoc non est satis: oportet accedat suavitas quædam, & jucunditas, quæ in eo maxime posita est, ut ad quemcumque libuerit adfectum audientes impellantur. Id porrò ut efficiat poëta, dabit operam, ut quem in aliis motum ciere cupit, eundem in se ipse exprimat. Ita enim sunt homines comparati, ut vultum suum componant ad alterius vultus similitudinem, ut adrideant ridentibus, adfleant flentibus. Move-

vere me ad dolorem studes ? fac ipse prior dolorem præ te feras. Telephi vicem, ac Pelei dolebo, cùm eos mæstos, flentes, dejectos, intuebor. Quod si partes sibi demandas perperam impleant, si læto, aut alieno vultu dicant tristitia, risui me, aut somno dedam. Jam ipsi vultui verba sunt accommodanda, mæsta tristi, irato minacia, jocosa ludenti, austero gravia, & severa. Atque hoc natura fatis ipsa docet, quæ motus, affectusque similes sorti, ac fortunæ nostræ, voluptatem, iracundiam, aut tristitiam, & sollicitudinem ingenerat primum animis nostris, deinde ad eosdem motus foras quasi promendos linguam interpretem adhibet. Itaque si oratio parùm accommodata erit ejus, qui dicit, statui, & conditioni, exploretur actor, & Romanæ plebis, ac procerum cachinnis excipietur. Ad eam rem plurimum intererit videre, quis loquatur, servus, an vir aliquis princeps, senex, an adolescens, nutrix, an matrona, mercator, an agricola; in Assyria natus, aut Colchide, Thebis, an Argis.

NOTÆ.

86. Descriptas vices. *Adsignatum*, & *adtributum* à *Magistris artis*, & *proceribus unicuique* *poëmati hoc*, *illudve carminis genus*: *certam orationis formam*, & *characterem*.

Colores. *Ut enim pictura distinguere debet, ornarique suo quæque pigmento*, & *colore*, *tristis*, & *luctuosa*, *obscuro*; *læta*, & *hilaris lucido*, & *amæno* &c. *sic poëma triste*, *exempli causa*, *exprimendum est elegiaco versu*; *heroico*, *grave*, *ac nobile* &c.

87. *Poëta salutor*. *Acron refert*, *poëtas olim magno cum honore solitos appellari*, & *poëta nomine*, *tamquam dignitatis pleno*, *salutari*.

89. *Tragicis*. *Ampullatis*, *sonantioribus*.

91. *Thyestæ*. *Lib. I. Od. 14.*

94. *Chremes*. *Senex apud Terentium*. *Is in Heautontimorumeno filium graviter*, & *tragicum in morem objurgat*.

96. *Telephus*. *Epod. Od. 12.*

Peleus. *Achillis pater*, *ab Æaco parente suo*, *propter interfectum fratrem*, *exulare jussus*.

97 *Ampullas*. *Ep. 3. Lib. I. palabras inchadas*. *Metaphora ducitur ab ampullis*, *quas*

Græ-

Græci *λκκῖθους* vocant : quæ vascula erant ore angusto , turgido ventre.

Sesquipedalia verba. Longiora; quæ Græcis, utpote alias voces aliis jungere , & consuere solitis , erant frequentiora : compuestas de varias voces juntas.

101. Adfunt. Reddunt se similes : opitulantur, & præsto sunt. Legunt aliqui , adstent. Docet Horatius quo pacto motus in aliorum animis concitari possint , nempe si ipsi moveamur , & efficiamur tales , quales alios effici volumus : si vultum illum adsumamus , & animum, quem in alios transferre conamur. Ovid. Nec vultu destrue verba tuo.

104. Telephe. Actorem adloquitur, qui Telephi partes agat.

Mandata. Exponi potest hoc verbum de aliqua oratione , quæ habita fuerit à Telepho , vel Peleo , cùm supplices alienam opem implorarent. Nonnulli existimant , hunc esse ordinem verborum : si loqueris male mandata , id est , si ea dicis , quæ poëta imperitus male tibi dederit dicenda.

107. Lasciva. Plena joci, & hilaritatis : jocosas , divertidas , graciosas.

109. Juvat. Oblectat , gaudio adficit. Opponitur enim ea vox iræ , & tristitiæ , de quibus mox agit : ita quatuor præcipuos adfectus expressit

fit, gaudium, tristitiam, metum, & iram.

114. *Intererit &c. Nempe ad hoc, ut verba, & affectus unicuique personæ accommodati tribuantur.*

Davus. Persona comica, & nomen servi. Quidam legunt, Divus. Videtur enim hic agere Horatius de tragœdia, in qua Davo locus non est, esse Divis locus potest.

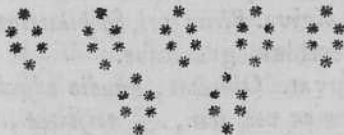
116. *Nutrix. Feminis principibus addere solent Græci suis in tragœdiis nutrices, hoc est, custodes quasdam, & moderatrices: confidentes, dueñas.*

118 *Colchus. Od. 10. Lib. II. Od. 3. Lib. IV. Colchi, utpote Scythis vicini, feroces erant, & Barbari: Assyrii, molles, & luxu perditii: Thebani, pingues, & tardi: Argivi, exculti bonis artibus, honoris appetentes &c.*

Assyrius. Od. 4. Lib. III.

Thebis. Od. 3. Lib. IV.

Argis. Od. 6. Lib. I.

III.

AGIT DE PERSONIS, QUÆ
 inducuntur loquentes in carmine Dra-
 matico : illæ vel notæ sunt , vel novæ,
 & ignotæ : quid in utrisque sit obser-
 vandum præcipit à versu 119.
 ad 136.

AUt famam sequere, aut sibi convenientia finge
 Scriptor. Honoratum si fortè reponis Achillem, 120
 Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
 Fura neget sibi nata, nihil non adroget armis.
 Sit Medea ferox, invictaque, flebilis Ino,
 Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.

IN personarum porrò, quæ inducuntur, mo-
 ribus describendis, si notæ sunt, par est
 illas tales exhibere, quales fuisse fama
 prædicat; si sunt ignotæ, & novæ, curan-
 dum, ut iidem semper ipsis mores, eadem
 indoles adfingatur, & quidem ejusmodi, quæ
 ipso-

ipsorum quasi characteri, & formæ conveniat. Si Achillem toties cum honore decantatum, & in scenam productum, iterum exhibes, pinges illum strenuum, pronum, ad iram, exorari nescium, audacem: dicat se legibus ceterorum hominum solutum esse, omnia se consequi per vim, & arma posse putet. Medeam describes ferocem, & indomitam; Ino calamitosam, & luctu perditam; Ixionem perfidum; Io errantem; Orestem mæstum.

119 Sibi convenientia. *Ita ut, v. g. Rex regio semper loquatur, & agat more: furiosus nihil placidum, & humanum spiret: femina non inducatur instar Nestoris cordata, & sapiens, &c. character conforme al fugeto.*

120. Achillem. *Od. 5. 7. 9. 13. Lib. I. Od. 5. Lib. IV.*

123. Medea. *Od. 3. Epod.*

Ino. *Cadmi filia, Athamantis uxor fuit. Athamas in furorem versus, cum eam insequeretur, ipsa se præcipitem in mare dedit, cum Filio Melicerta. Dea subinde facta, & Lencothea nuncupata, opem navigantibus ferre credebatur.*

Ixion.

124. Ixion. Od. 8. Lib. III. *Thessaliæ Rex, Dejoneum socerum ad epulas invitatum, dolo interemit: hinc perfidus vocatur.*

Io. Inachi, primi Argivorum Regis filia, quam Jupiter in vaccam mutasse fertur. Eadem æstro ab Junone immisso agitata, multas orbis regiones peragravit, ac tandem venit in Ægyptum, ubi, reddita humanæ formæ, culta est pro Dea, & Isis vocata.

Orestes. Sat. 3. Lib. II. *Tristis dicitur, quia furiis agitatus, interfectæ matris umbram feralem oculis obversari semper credebat. Virg. IV. Æneid. vers. 471.*

Siquid inexpertū scenæ committis, & audes 125
Personam formare novam; servetur ad inum,
Qualis ab incepto processerit, & sibi constet.

Difficile est proprie communia dicere, tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quàm si proferres ignota, indictaque primus. 130

Publica materies privati juris erit, si
Nec circa vilem, patulumque moraberis orbem,
Nec verbum verbo curabis reddere fidus

Interpres: nec desilies imitator in arctum,
Unde pedem referre pudor vetet, aut operis lex. 135

Quod

QUOD si novam, & inventam à te primum personam inducis in theatrum, vide ut usque ad finem poëmatis talis perseveret, qualis ab initio est visa, neque à se ipsa diffideat. Res prorsus ardua est, argumentum aliquod à nullo adhuc sumptum, & occupatum propriâ quadam, ac novâ ratione tractare. Itaque præstat, meo quidem iudicio, locum aliquem Homericæ Iliados in scenam proferre, quam incognitam, & à nemine antea tractatam historiam exhibere. Porro publicum ejusmodi, & notum argumentum, tuum quodammodo, & proprium efficies, si non sequaris ordinem, & seriem rerum, quales ab historicis vulgò narrantur: si non exscribas ad verbum singulas scriptoris, quem tibi delegeris imitandum, sententias perinde quasi fidelis interpres, non poëta, fores: si, dum illum scriptorem æmularis: unde sumis argumentum scribendi, non patiaris deduci te in aliquem angustum, ac difficilem locum, unde te expedire sine pudore nequeas, & unde regredi, nisi perruptis, violatisque poëseos, & carminis à te suscepti legibus, non possis.

NOTÆ.

126. Personam novam *Indictam, incognitam*:
representar un nuevo personage.

128. Difficile est &c. *Posses ita enarrari locus iste. Non sum nescius, arduum esse, in communi, trito, & obvio argumento ita versari, ut propria quadam, & illustri ratione tractetur; tamen ea difficultas deterrere te non debet, immo etiam accendere: itaque auctor tibi sum, ut potius argumentum dicendi sumas ex Iliade, quam aliquod aliud indictum, & ignotum. Aliam in sequenti adnot. subjicio explanationem, quæ omnium fere interpretum est.*

Communia. Omnibus exposita, & ut ajunt, primi occupantis: quæ nemo adhuc attigit. Ilias, v.g. non est commune argumentum, sed ab Homero jam occupatum, & illius proprium. Est autem difficile tractare, & ornare communia ejusmodi, & intacta argumenta, quia patent omnium censuræ, quia neminem habet poeta, quem sequatur; quia omnia de integro sunt coagmentanda, & invenienda &c.

141. Publica materies. *Tales sunt Ilias, Odysea, Thebais &c. ab omnibus enim sumi possunt*

argumenta tragædiarum ex iis poematis ducta. Potest etiam intelligi publica materia, quam communem antea dixit: nempe argumentum à nemine occupatum.

132. Orbem. Aristoteles tertio Rhetoricorum docet, fuisse librum quemdam Græcè scriptum, qui ἐπικὸς κύκλος, id est, Orbis Epicus, dicitur, sive Circulus Poëticus, varia carminum argumenta, historias veteres plurimas, ac fabularum poëticarum compendium quoddam complectens. Monet igitur Horatius, non esse argumenta ex Orbe illo sumenda eodem plane modo, quo in eo scripta forent; sed immutanda, & ornanda esse &c. Simplicius exposui de serie quadam, & circuitu narrationis trito, & obvio, in quo res ab initio ad finem, prout acciderunt, referuntur: quo nihil est ad conscribendum poema insulsius. Hoc in Lucano jure arguitur, qui belli civilis historiam potius, quàm poema fecit. Hinc vilem, & patulum orbem appellat: vilis est, quia nihil in eo elucet ingenii, & artis: patulus, quia late, ac sine delectu funditur. Heinsius orbem hic dici putat quodlibet episodium; & quidquid adhibetur præter ipsam rem, & argumentum, qualia plurima sunt v. g. in Homero: quàm si Horatius doceat, non esse in vulgaribus, ac tritis episodiis hærendum, sed nova excogitanda.

Sanè loqui τὰ κύκλω, in orbem, est Aristoteli, aberrare à proposito, uti digressione, & diverticulo.

135 Pedem referre. Ita vulgo legitur. Vide-
turque Horatius produxisse primam syllabam ver-
bi referre, ut produxit eandem in verbo redu-
cere, *Epist. 3. Lib. I. Neque necesse est, ut cum
Lambino legas referre. Sunt, qui scribendum
pugnent pedem proferre, id est, in eum locum
subire, unde ulterius progredi nequeas.*

IV.

QUÆDAM SUBJICIT DE
partibus poëmatis sigillatim sumptis,
initio, medio, extremo, à 136.

ad 153.

NEC sic incipies, ut scriptor cyclicus olim,
*Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum:
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes: nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte! 140
Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ
Qui*

*Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.
 Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
 Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
 Antiphaten, Scyllamque, & cum Cyclope Cha-
 rrybdin:* 145

*Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
 Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.
 Semper ad eventum festinat, & in medias res,
 Non secus ac notas, auditorem rapit, & quæ
 Desperat tractata nitescere posse, relinquit. 150
 Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
 Primo ne medium, medio ne discrepet inum.*

NEquè verò ita inchoabis carmen, ut
 poëta quidam circumforaneus, *For-
 tunam Priami cantabo, & nobile bellum.*
 Magnificum utique exordium, quod mira
 quædam, & ingentia polliceri videatur! Sed
 fallet expectationem scriptor imperitus: mōs
 parturiens, ut in fabulis est, horribicos edet
 sonitus, ac denique murem exiguum, non
 sine hominum risu, producet. Quanto pru-
 dentius facit ille emonctæ naris poëta, &
 egregie cordatus, qui sic *Odyssæam* inchoat:
*Dic mihi, Musa, virum, captæ post tempora
 Trojæ Qui mores hominum multorum vidit, &
 urbes.* Non ignem splendidum initio excitar,
 qui

qui desinat in caliginem, & fumum; sed obscuro, & quasi fumoso exordio subtextit illustra plurima, & portenti similia, quæ perstringant oculos, & feriant multa luce; profert Antiphaten, Scyllam, Charybdim, Polyphemum, & alia id genus monstra. Idem regressum Diomedis in patriam non inchoat à Meleagri obitu; nec belli Trojani exordium repetit ab duobus illis ovis, è quorum altero natam Helenam ferunt: ad exitum totius poëmatis semper ita properat, ut finem instare putes, & in mediam narrationem, tamquam si de rebus jam cognitis ageret, auditores mira celeritate deducit, eaque omittit, ac silet, quæ non sperat ornari dicendo posse, ac tractando poliri. Sic ingeniosè fingit, sic lucida mendacia rebus veris permiscet, ut media primis, mediis extrema consentiant, congruantque.

NOTÆ.

136. *Scriptor cyclieus. Qui sui carminis argumentum è libro illo sumpsisset, quem Epicum Orbem, sive Cyclum fuisse appellatum dixi: vel circumforaneus poëta, dignus, qui circulatores inter, & præstigiatores numeraretur, qui sua carmina in circulis plebeculæ recitaret; κύκλος circulus, corona, multitudo. Vel denique Epi-*

cus Poëta, qui vulgaria, & trita episodica sectaretur, & illustri exordio centones sordidos adsueret. Nam poëtas Epicos, eo quod episodica frequenter adhiberent, Cyclicos fuisse nuncupatos, ostendit Heinsius: ex quo etiam discimus, Mævium ineptum poëtam, quem in Eclogis carpit Maro, poëma de Trojano bello scripsisse, in quo totam persequeretur historiam Priami, ab ejus ortu ad obitum usque: & illius poëmatis hoc fuisse principium: Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.

139. Parturient montes. Nota Æsopi fabella, mons quasi parturiens, horrificos edebat sonitus. Expectabant populi, quorsum evasuri essent tanti fragores, & regioni suæ metuebant: ecce tibi mus è montis radice prodiit, ac metus omnis in risum est solutus.

140. Hic. Homerus, qui sic Odyssæam orditur: Ἀΐδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα, &c. Dic mihi, Musa, virum &c.

143. Non fumum &c. Palea statim comburitur, & splendidum ignem præbet; sed mox in fumum ille splendor evanescit: ligna solida ægrè, nec sine fumo accendantur; sed luculentum ignem fovent, ac diuturnum.

145. Antiphaten. Antiphates, Rex Læstrigonum, homines devorare solitus. Eam Italie
oram

oram incoluit, ubi *Formicæ conditæ*. In ejus litora cum ejectus tempestate *Ulysses* fuisset, tres è suis sociis, qui regionem explorarent, dimisit. *Antiphates* unum ex iis correptum, ore crudolaniavit: ceteri vix fuga sunt elapsi, quos *Antiphates* cum magna suorum manu insecutus, naves *Ulyssis* omnes, conjectis in eas saxis, ac trabibus, demersit, una tantummodo excepta, qua *Ulysses* ipse vehebatur, qui, præcis navigii funibus, effugit. *Homer. Odyss. 10.*

Scyllam, Charybdin. *Scylla, & Charybdis*, duæ sunt voragine in freto *Siculo*, altera alteri opposita. *Scyllam Phorci* filiam fuisse, fabulis proditum est, quæ à *Circe* mutata sit in monstrum canibus succinctum. *Charybdin* vero narrant mulierem exstitisse rapacissimam, quæ iccta fulmine, quod *Herculis* boves surripuisset, in monstrum, seu voraginem est conversa. Meminit utriusque *Virgil. III. Æneid. versu 420.* De *Charybdi* agit *Horatius Od. 22. Lib. I.*

Cyclope. Polyphemo, qui tres *Ulyssis* socios devorasse narratur ab *Homero Lib. IX. Odyss.* Lege etiam *Virg. Lib. III. Æn. vers. 620.*

146. Reditum. In *Ætolliam*, Græciæ regionem, reversus est *Diomedes* post *Trojæ* excidium. *Virgil. Lib. IX. vers. 240.*

Diomedis. Od. 5. Lib. I. Diomedes filius

Tidei fuit: Tideus frater Meleagri; Meleager Oeneo Calydoniæ Rege, & Althæa natus est. Cùm recens editus fuisset in lucem, vidit Althæa tres Parcas igni adsidentes, & manu stipitem tenentes, quo exusto moriendum Meleagro foret. Recedentibus Parcis extinxit Althæa titionem. Progressus ætate postea Meleager ferocem aprum irâ Dianæ ab Oeneo contemptæ immissum, & omnia vastantem interfecit, ejusque caput Atalantæ, Fasiæ Argivorum Regis filiæ, quæ aprum prima vulneraverat, dedit. Prælatam sibi Atalantam molestè tulerunt Meleagri avunculi, Althææ fratres, qui rem ipsi quoque in apro interficiendo strenuè gesserant: à Meleagro, coortâ rixâ, perempti sunt. Quod ubi rescivit Althæa, doloris impotens, titionem fatalem igni admovit, quo exusto, Meleager lentâ feбри consumptus periit. Ovid. VIII. Met.

147. Ab ovo. Fingunt Poëtæ Clytemnestram, & Helenam, quæ causa belli Trojani fuit, ex ovo uno fuisse prognatas.

148. Ad eventum. Quam catastrophem vocant, & nodi tragici solutionem: el desenlaze de la accion. Sic Virgilius, Homeri exemplo, incipit suam Æneidem ab ultimo è septem, quibus Æneas erravit, anno, quo delatus est in Libyam, ubi narrat Didoni ea, quæ sex annis prio-
ri-

ribus pertulerat. *Homerus* initio *Odyſſææ* proponit conſilium *Deorum*, & decretum, ut *Ulyſſes* in patriam revocetur: adeo ut nihil videatur ſupereſſe narrandum.

In medias res &c. *Omiſſis* illis rebus, quæ præceſſerunt actionem primariam, quam ſibi narrandam proponit, illam ipſam in ſe ipſa ſpectatam ſtatim ingreditur, & illi proxima quæquæ perſequens, ea, quæ ſunt remota, & aliena, negligit, differt, aut leviter attingit.

151. *Mentitur*. *Tota* ſtructura poëmatis non veritate, ſed verifimilitudine nititur: neque quid factum fuerit, ſed quid fieri vere potuerit, ac recte debuerit, poëtæ ſpectant. Satius tamen eſt actionem ſaltem primariam totius poëmatis, & ad quam aliæ referuntur, vere geſtam fuiſſe.

V.

DE MORIBUS ÆTATI CUI LIBET,
ac perſonæ aptandis fuſius differit
à 153. ad 190.

TU quid ego, & populus mecum deſideret audi,
Si plauſoris eges aulcæ marentis, & uſque

Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat: 155
Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui voces jam scit puer, & pede certo
Signat humum, & gestit paribus colludere, & iram
Colligit, ac ponit temerè, & mutatur in horas. 160
Imberbis juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi:
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus æris, 164
Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix.
Conversis studiis ætas, animusque virilis
Quærit opes, & amicitias, inservit honori;
Commisisse cavet, quod mox mutare labore.
Multa senem circumveniunt incommoda; vel quod
Quærit, & invētis miser abstinet, ac timet uti; 170
Vel quod res omnes timidè, gelidèque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero: censor, castigatoremque minorum:
Multa ferunt anni venientes commoda secum, 175
Multa recedentes adimunt: ne forte seniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles,
Semper in adjunctis, ævoque morabimur aptis.

SI spectatorem quæris benevolum, qui
 tragædias tuas secundo plausu profequatur,
 tur,

tur, ac tamdiu sedeat, dum siparium attollatur, & actor aliquis solemniter vocula, *Plaudite*, spectantem populum dimittat; danda tibi opera diligenter est, ut mores, unicuique accommodatos ætati, accurate depingas, ut indolem, ac varia hominum studia, quæ, prout anni decedunt acceduntque, commutantur, decenter exprimas. Puer, qui jam repetere auditas voces potest, ac firma cœpit humi ponere vestigia, gratius nihil accidit, quàm indulgere ludo cum æqualibus; nihil frequentius, quam leviter, & sine certa causa irasci, ac placari. Adolescens, cui nondum primæ barbæ lanugo succrevit, moderatore suo liberatus, equis delectatur, & canibus; decurrere per apricum, & patentem campum amat; instar ceræ mollis fingitur ad omne vitium, ac ducitur; ægrè fert, si quis monet, ac benè ipsi consulit; tardè prospicit, quæ in rem sunt; in sumptum est profusus; animosus, elatus, obsequens cupiditatibus; demum facile, ac citò fastidians, quæ vehementer adamavit. Virilis ætas mutato animo, & ab nugis ad graviora traducto, in colligendas divitias, in parandos amicos, incumbit; rationem honoris præcipuam habet; cavet, ne quid faciat, quod

infectum post paullo, & mutatum velit. Senex plurimis laborat, ac velut obsidetur incommodis: seu quia totus est in congerendis opibus, quas ubi parcas habet, iisdem misere abstinet, ac, tamquam sacris, parcit: seu quòd in gerendis negotiis friget, cunctaque pertimescit: procrastinator, ignavè omnia tractans, & remissè; spem semel conceptam diu fovens, retinensque pertinaciter; rerum futurarum, ac longioris vitæ desiderio flagrans, morosus, querulus, laudans ea tempora, quæ ipse, cum esset puer, vidit: juniorum objurgator asper, & severus. Ætas accrescens multa nobis adfert comoda; multa decrescens aufert. Ne igitur juveni adfingantur mores, & studia senis; aut viri, puero; ea unicuique ætati adsignare oportebit, quæ cum illa sunt conjuncta, aut quæ illi maxime adposita videntur esse.

NOTÆ.

154 Aulæa. *Epist. 1. Lib. II.*

Manentis. *Exspectantis. Tandiu sedentis, dum siparium attollatur, & finis fabulæ imponatur. Vid. Epist. 1. Libri II.*

155. Cantor. *Πραεο*, actor è choro aliquis.

157. Decor. *Decorum*; τὸ πρέπον. Quod decet, convenit.

158. Reddere. *Repetere verba*, quæ doctus est.

172. Spe longus. *Quidam exponunt*, tardus ad bene sperandum, *δύσελπις*, ut ait *Aristoteles*. Hoc eo fit, quod senes timidi natura sint: nimirum usu ipso didicerunt, res è sententia difficile confici; multa nobis præter spem, & votum evenire. *Iidem tamen aluntur spe*, spem vitæ longam habent, neque est ullus tam senex, inquit, credo, *Tullius*, qui non speret, se annum adhuc posse vivere. Quo vitam sibi citius ereptum iri vident, eò pertinacius eandem conantur, avidiusque retinere.

175. Anni venientes. *Ætas accrescit*, ac floret usque ad annum ferme quadragesimum, aut paullo prætereà: *decrescit*, vergitque ad senium exinde.

*****S*****

AUT agitur res in scenis, aut acta refertur. Segnius irritant animos demissa per aurē, 180 Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus, & quæ Ipse sibi tradit spectator. Non tamen intus

*Dignâ geri promes in scenam: multaue tolles
 Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
 Nec pueros coram populo Medea trucidet; 185.
 Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus;
 Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
 Quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.
 Neve minor, neu sit quinto produçlior actu
 Fabula, quæ posci vult, & spectata reponi. 190*

QUÆDAM actiones in theatro exhibentur, quædam narrantur ab aliquo actore. Multò levius animos spectantium movent quæ auribus accipiuntur; quàm quæ per oculos, quorum est fides, & auctoritas longe certissima, hauriuntur. Hæc enim ipse spectator sumit per se se, non ab alio mutatur. Cavebis tamen, ne in theatrum ea proferas, quæ post scenam geri debent, & ab oculis plurima removebis, quæ post paullò auribus tradantur, ab actore præsentem scilicet, eadem gravitè, & ornatè narrantem. Ne Medea filios spectante populo jugulet; aut humana membra in omnium conspectu sceleratus Atreus coquat; aut Progne in volucem mutetur, Cadmus in serpentem. Quæcumque hunc in modum exhibes, averfor, & iis fidem abrogo. Si
 tra-

tragædiam , vel comœdiam placere spectato-
 ribus , ac sæpius in scenam revocari cu-
 pis , fac ne pauciores habeat actus quàm
 quinque , nec plures.

NOTÆ.

181. Fidelibus. *Qui rem fideliter exhibent.*

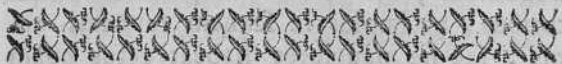
185. Medea. *Od. 1. Epodon. Hæc Iasonem
 secuta , cùm ab eo se videret sperni , Creontis-
 que filiam sibi anteferri , liberos tres , quos ex
 eo susceperat , interemit , spectante Iasone , ut
 fuse narrat Seneca.*

186. Atreus. *Od. 14. Lib. I.*

187. Progne. *Od. 11. Lib. IV.*

*Cadmus. Agenoris, Phœniciaë in Asia Regis,
 filius , qui Thebas in Bœotia condidit , ac senio
 confectus , in serpentem mutatus canitur ab Ovi-
 dio III. Met.*

VI.

DE TRAGOEDIA, ET COMOEDIA
seorsum disputat : de numero actuum,
de officio chori, de musica, quæ inter
actus interjicitur, & Satyricis fabulis:
de versu jambico ; de auctoribus, & in-
ventoribus tragœdiæ, & veteris comœ-
diæ : ait utramque à Græcis inventam,
tentatam feliciter à Latinis, & ab iisdem
felicis tractandam fuisse, nisi eos deter-
reret bene scribendi labor, & mora quæ
duo plus jubant ad poëseos laudem ad-
sequendam, quàm solitudo, & negligenti-
tia in cultu corporis, qua se vulgo
tùm poëtæ commendabant : à
versu 190. ad 309.

NEC Deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit, nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus, officiumque virile
Defendat : neu quid medios intercinat actus,
Quod

Quod non proposito conducat, & hæreat apte. 195
Ille bonis faveatque, & concilietur amicis,
Et regat iratos, & amet peccare timentes:
Ille dapes laudet mensæ brevis: ille salubrem
Iustitiam, legesque, & apertis otia portis:
Ille tegat commissa, Deosque precetur, & oret, 200
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.

NEquè Deus quispiam interponatur, & è cælo devocetur, nisi tam difficilis nodus, actio tam implicata sit, ut solvi ab alio, præterquam à numine, non possit. Nec quatuor personæ in eadem scena loquentes facile inducantur. Chorus adjuvet actores pro virili, & unius actoris partes, ac locum obtineat. Nihil canat inter ipsos actus, quod alienum sit ab argumento fabulæ, eique non conveniat. Ille probos laudibus, ac favore prosequatur, amicos benevolentia complectatur, æstuantes iracundiâ moderetur, & compescat, foveat, confirmetque infantes, ac probos. Idem laudet frugalitatem, æquitatem, leges, tranquillitatem, & otia, quæ securos patentibus urbium portis cives præstant. Idem celet arcana sibi credita, Deos obtestetur, ut ærumnosos revisat Fortuna felix, superbos deserat.

NOTÆ.

191. Vindice. *Qui fabulam quasi perituram, & exitum non habituram servet, ac restituat. Qui eam adserat in libertatem, cum ejus nodos poëta dissolvere non possit.*

192. Nec quarta &c. *Si quarta persona intercedat, vel tacita audiat, vel secum, & ut ajunt, à parte, non cum aliis, loquatur.*

193. Actoris &c. *Chorus debet rei, quæ geritur in scena, pars esse, illam promovere, συνηγορεύειν, ut loquitur Aristoteles, & actoris locum obtinere, hanc papel de un solo personage: ita ut illa multitudo, ex qua constat chorus, quasi vir unus sit. Ita explicabis voces illas, officium virile defendat. Heinsius opinatur, virile positum esse pro, viriliter, strenuè.*

Chorus. Hominum cœtus, virorum, aut mulierum, quem verisimile erat interfuisse negotiis in scena exhibitis, quique eadem consilio, precibus ad Superos fufis, adjuvabat. Si res ageretur in aula regia, ex aulicis conflatus erat chorus: si in platea, in atrio, ubi populus vulgo frequens adstat, chorus è populo constabat.

196. Concilietur. *Legitur etiam consilietur; juvet consilio.*

Tibia non, ut nunc, orichalco vinctâ, tubæque
 Æmula, sed tenuis, simplexque foramine pauco,
 Adspirare, & adesse choris erat utilis, atque
 Nondum spissâ nimis complere sedilia flatu: 205
 Quo sane populus numerabilis, utpotè parvus,
 Et frugi, castusque, verecundusque, coibat.
 Postquam cœpit agros extendere victor, & urbem
 Latior amplecti murus, vinoque diurno
 Placari Genius festis impune diebus: 210
 Accessit numerisque, modisque licentia major.
 Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
 Rusticus, urbano confusus, turpis honesto?
 Sic priscæ motumque, & luxuriam addidit arti
 Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem. 215
 Sic etiam fidibus voces crevere severis;
 Et tulit eloquium insolitum facundia præceps,
 Utiliumque sagax rerum, & divina futuri
 Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
 Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum, 220
 Mox etiam agrestes Satyros nudavit, & asper
 Incolumi gravitate jocum tentavit, eo quod
 Illecebris erat, & grata novitate morandus
 Spectator, functusque sacris, & potus, & exlex.
 Verum ita risores, ita commendare dicaces 225
 Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,

*Nec quicumque Deus, quicumque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper, & ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas; 229
Aut dum vitat humum, nubes, & inania captet.
Effutire leves indigna tragœdia versus,
Ut festis matrona moveri iussa diebus,
Intererit Satyris paullum pudibunda protervis.*

NON erat olim tibia, ut nunc est, ornata
 orichalco, & tubæ par: sed exigua,
 inornata, paucis prædita foraminibus: itaque
 choris adjuvandis erat idonea, & audiri fa-
 cilè poterat in confessu spectatorum, non-
 dum ita numerofo: quippe tunc modica po-
 puli multitudo spectatum confluebat, eadem-
 que constabat ex hominibus probis, pudicis,
 ac verecundis. At postquam populus devi-
 etis hostibus fines imperii protulit; postquam
 Urbs majore cinctâ muro est, ac per festos
 dies palam, & de die, citra legum, ac pœ-
 næ metum, potari, atque epulis in hono-
 rem Genii cœptum est indulgeri, tunc pœ-
 sis, & musica solutiores, ac liberiores eva-
 sere. Quem enim tenere modum posset ru-
 sticus imperitus, & impurus, agresti perfun-
 ctus opere, mixtus cum cive liberaliter, &
 honestè instituto? Itaque tibicines ad anti-
 quam

quam artem, & simplicem, adjunxerunt inconditas saltationes, sumptum fecerunt in ornatum elegantiore, ac per theatrum longo induti sirmate spatiiati sunt. Ad eundem modum citharis, antea graviter, & summissè canentibus, additæ sunt novæ chordæ. Ipsi actores veterem loquendi formam, ac simplicitatem perosi, incitatam, ac volubilem eloquentiam in theatrum attulerunt; & eorum sermo antea comparatus ad homines utiliter, ac solerter monendos, ad denuncianda, quæ imminerent illis, pericula, simillimus Delphicis oraculis, propter obscuritatem, & ambages, evasit. Tragædiarum scriptores, qui olim inter se certabant, hircu in præmium illi, qui omnium optimè scripssisset, proposito; non ita multo post induxerunt in scenam Satyros agrestes, & nudos. Sic asperitatem severi, ac ferii carminis exhilarare conati sunt joci intermixtis, ita tamen, ut sua maneret incolumis, & facta tragædiæ gravitas. Scilicet spectatores peractis sacrificiis, saturati, & metu legum soluti, tenendi erant aliqua voluptatis illecebra, & novitate spectaculi pariter, ac suavitate pascendi. Verum ea tantum lege istas ridiculas personas, & Satyros cum suis

salibus, & asperioribus conviciis, laudare, atque adhibere oportebit, ita serio carmini ludicrum subtexere fas erit, ut ne, postquam fuerit heros quilibet, vel Deus in scena paullo ante conspectus, cum illis suis regis ex auro, & purpura vestibus, idem statim misceatur tabernariis opificibus, & eorum orationem obsoletam, ac proletariam imitetur: aut dùm sermonis humilitatem fugere studet, attollat se plus justo, & pompam inanem, ampullasque consecetur. Tragœdia, cujus dignitas, & majestas à versibus abjectis, levibusque abhorret, inter Satyros petulantes non sine verecundia versabitur, matronæ instar, quæ diebus festis jubetur saltare.

NOTÆ.

202. *Tibia &c. Tria chori officia fuisse dixit: primum, ut actoris locum & partes obtineret: alterum, ut aliquid inter actus recitaret: tertium, ut cantu, & musica fessas carminibus aures mulceret. De duobus primis muneribus hæcenus dixit: agit nunc de tertio.*

Orichalco. Orichalcum, metal, metalli, & æris quoddam genus est, in montibus effodi solitum: ὄρος, mons: χαλκός, æs.

209 Diurno. *Ne diebus quidem festis licebat apud veteres Romanos comessari de die: sed sub vesperam duntaxat.*

210. Genius. *Epist. 2. Lib. II.*

211 Numeris. *Od. I. Lib. IV. v. II.* Numeri pertinent ad pedes versuum: modi ad inflexiones varias vocis, quæ modo attollitur, modo deprimitur: nunc producta vibratur, nunc accisa contrahitur. *Digitis numeri expenduntur, auribus modi.*

215. Pulpita. *Pulpitum hîc locus est editior in theatro, in quo fere mimi, & histriones sedebant.*

Vestem. *Hanc vulgo vocant syrma, σύρμα, à σύρω, traho.*

216. Voces crevere. *Aucti sunt nervi, & chordæ, quæ vocum discrimina faciunt in citharis. Quatuor fuere initio chordæ in lyra; mox septem; postmodum plures.*

218. Utilium &c. *Possis etiam sic illud exponere: Et eorum sententiæ, moralium, utiliumque præceptorum, ac vaticiniorum de rebus eventuris plenæ, non abhorrebant à Delphicis oraculis.*

Divina. *Præfaga. Futura prædicens.*

219. Sortilegis. *Ubi oracula eduntur, eductis sorte chartis, aut tabellis, in quibus Apollinis*

responsa continebantur. Hinc factum, ut oracula ipsa sortes appellarentur.

Delphis. Delphi, urbs Græciæ in finibus Bœotiæ, & Phocidis, prope Parnassum, in qua templum Apollinis celeberrimum, à Gallis, Brenno duce, direptum. Od. 6. Lib. I. Nunc vicus est. Delfos.

220. *Ob hircum. Post vindemiam incondita quædam carmina recitabantur in honorem Bacchi à rusticis. Ex iis, qui suas partes optimè omnium egisset, is hircus donabatur. Est enim hircus Bacchi hostis, quia vites adrodit, eique immolari solebat. Hinc etiam natum tragædiæ nomen, à τράγος, hircus, & ᾠδή, canto, verso, ὀ cantinela.*

221. *Satyros. Post serium poëma, in quo ferè Bacchi laudes canebantur, inductum est alterum jocosum in eandem scenam ad animos exhibilandos. In eo Satyri, Silenus, & alii quidam Bacchi comites exhibebantur. Immo illud ipsum carmen dicebatur Satyrus, aut Satyri. Et longo post tragædiam excultam tempore permansit non solum apud Græcos, verum etiam apud Romanos, apud quos ejusmodi fabulæ vocabantur Atellanæ, ab Atella Oseorum urbe, in qua primum editæ. Porro in Satyricis illis fabulis ita chorus constabat è Satyris, ut heroas, ac Di-*

vos etiam, reliqua fabula non respueret. Ita in Cyclope Euripideo Ulysses primas partes agit.

Asper. Fortasse ob sales, & amaros, quibus scatebant isti Satyri, jocos.

228. Nuper &c. Tragœdiæ gravi, & seriæ, ut dixi, subjiciebant Atellanam, sive Satyrum; at sæpe utriusque fabulæ eadem erat primaria persona, sed actio, & argumentum dispar. Monet igitur Horatius, ut qui heros in tragœdia visus paullo ante fuit, non exuat omnino illam gravitatem in hilariori, quæ subjungebatur, fabula, sed eam tantum temperet; ac pudorem, gravitatemque matronæ imitetur, quæ festis diebus jubetur saltare. Græci poëtæ quatuor scribere tragœdias de uno aliquo heroe amabant, & quatuor illius actiones imitari: earum fabularum ultima semper erat satyrica.

229. Tabernas. Respicit Horatius genus quoddam fabularum comicarum, quas Tabernarias appellabant, quia spectabantur in ipso theatro tabernæ, & cauponæ. In iis partes agebant personæ humiles, stilus è trivio sumptus erat. Itaque multo Atellanis ipsis deteriores, & ignobiliores habebantur.

232. Jussa. Vulgo puellæ in religiosa festorum dierum hilaritate saltare jubebantur: interdum matronæ per pontifices delectæ, ut in festis Cybeles.

233. Intererit &c. *Explicui, Versabitur inter Satyros. Lambinus exponit, differet, discrepabit paullulum ab aliis Satyris, sive fabulis satyricis, in quibus soli partes agunt Satyri, qui vulgo sunt petulantes, & protervi. Tragedia quælibet, utpote verecunda per se, & gravis, licet hilarior aliquando sit, plus modestiæ, ac pudoris habere debet, quàm vulgo inest in Satyris.*

*****S*****

NON ego inornata, & dominantia nomina solû,
 Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo: 235
 Nec sic enitar tragico differre colori,
 Ut nihil intersit, Davusne loquatur, & audax
 Pythias, emunçto lucrata Simone talentum:
 An custos, famulasque Dei Silenus alumni.
 Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quisvis 240
 Speret idem: sudet mulum, frustra que laboret
 Ausus idem: tantum series, juncturaque pollet;
 Tantum de medio sumptis accedit honoris.
 Silvis deducti caveant, me iudice, Fauni,
 Ne velut innati triviis, ac pæne forenses, 245
 Aut nimium teneris juvenentur versibus unquam,
 Aut immunda crepent, ignominiosaque dicta.
 Offendantur enim quibus est equus, & pater, & res:
 Nec

*Nec si quid fricti ciceris probat, & nucis emptor,
Æquis accipiunt animis, donantve corona. 250*

EGO certe, si Satyros componam, non ita sectabor, & usurpabo incultas, plebejasque voces, & eas, quæ res proprio suo nomine appellant, ut aliis orationibus, ac modestioribus abstineam; nec tamen tragicum stilum ita religiosè fugiam, & vitabo, ut nullum discrimen ponam inter sermonem, quo utatur Davus, aut Pythias, cum talentum à Simone per dolum extorsit; & quo utatur Silenus, Bacchi custos, & altor. In componendis porro argumentis ejusmodi fabularum id maximè sequar, ac spectabo, ut ea, quæ fingam, accedant proximè ad similitudinem rerum vulgo notarum, & in usu communi, vitæque positarum; adeo ut quilibet confidat se nullo negotio ita scribere potuisse, sed tamen, si experi-ri velit; laborem gravissimum, & inanem sumat. Tantam vim habet apta coagmentatio singularum fabulæ partium, & ordo rerum ingeniosus, ac series; tanta dignitas adferri potest argumento etiam vulgari, & trito. Cùm Fauni producantur velut è silvis in theatrum, providendum est, mea quidem sen-

sententia, ne, tamquam si media essent in urbe nati, atque in triviis, & platea versati, aut politulo carmine garriant juveniliter, aut obscenas voces, & contumeliosas ore putido male ructent. Ægre hæc audiuntur ab equitibus, ac ceteris, qui splendore generis, opibusve præstant, civibus; nec si quid laudatur à plebecula, fricto cicere, nucibusque vesci solita, hoc idem illi comprobant, & præmio dignum censent.

NOTÆ.

234. *Dominantia.* *Ducta vox à Græca voce* *ὑπιοσ*, propio, dominante. *Propria rerum nomina sic vocantur, à quibus temperandum, si obscena sint, utendumque metaphora, aut periphrasi.*

238. *Pythias.* *Ancilla quædam comica.*

Emoncto. *Emungere aliquem argento, locutio est apud comedos usitata: pillarle los cuartos con destreza.*

Simone. *Sene bono, à quo ancilla nummos expiscata erat.*

Talentum. *Vide quæ de talentis ad calcem operis dicentur.*

239. *Silenus.* *Altor Bacchi, & comes, Saty-*

rorum veterrimus. Satyros agrestis, ferusque sermo decet. Silenum tamen gravior, & honestior, quàm servuli, aut uncillæ.

244. Fauni. *Od. 13. Lib. III.*

245. Forenses. *In foro versati: en la plaza de Roma.*

248. Pater. *Clarus scilicet, ac nobilis.*

249. Ciceris. *Cicer, pisi genus, quod frigebatur, & plebeculæ vendebatur. Sat. 3. Lib. II. v. 182.*

S*yllaba longa brevi subjecta, vocatur iambus, Pes citus: unde etiam trimetris accrescere iussit Nomen iambeis, cum senos redderet ictus; Primus ad extremum similis sibi. Non ita pridem, Tardior ut paullo, graviorque veniret ad aures, 255 Spondæos stabiles in jura paterna recepit Commodus, & patiens: non ut de sede secunda Cederet, aut quarta socialiter. Hic & in Acci Nobilibus trimetris apparet rarus: & Enni In scenam missos magno cum pondere versus, 260 Aut operæ celeris nimium, curaque carentis, Aut ignoratæ premit artis crimine turpi. Non quivis videt immodulata poëmata iudex; Et data Romanis venia est indigna poëtis. 264*

*Idcircone vager, scribamque libenter? an omnes
Visuros peccata putem mea tutus, & intra
Spem veniæ cautus? Vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Græca
Nocturna versate manu, versate diurna.*

*At nostri proavi Plautinos & numeros, & 270
Laudavere sales: nimium patienter utrumque,
Ne dicam stultè, mirati: si modò ego, & vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumque sonum digitis callemus, & aure.*

Longa syllaba postposita brevi dicitur jambus, qui pes admodum est celer, quæ causa est, cur versus jambici, licet constant sex pedibus, atque adeo sexies aurem veluti feriunt, nihilominus trimetri nominentur. Porro versus jambicus, à primo pede usque ad ultimum, totus olim ex meris jambis erat compositus, & partes omnes similes habebat: ante paucos annos, benignè passus est induci spondæos lentiores in aliquot ex iis sedibus, quas omnes unus hæreditario quodam jure obtinebat, eosque socios adscivit, ut majori cum pondere ad aures, & tardius adlaberetur: neque tamen ita cum iis societatem iniit, ut de secundo, vel quarto loco decederet. Ejusmodi versus jambicus in se-

nariis carminibus Acci rarior est, ac meritò condemnat, arguitque ut vitiosos illos Enni versus jambicos, qui frequentioribus repleti spondæis, & idcirco lentiores justo, gravioresque, in theatrum producuntur; simulque ostendit illorum auctorem aut nimium properasse, ac parum accuratè scripsisse; aut artem boni versus condendi turpitè ignorasse. Non omnes internoscunt, ac dijudicant poëmata suis propriis versibus, & modulis carentia, & indulgentius profecto cum Latinis poëtis actum est. An verò propterea nulla certa lege, quocumque libuerit modo, scribam? An potius ita mecum reputabo perspectum fore omnibus, si quid in scribendo peccaverim, nec aliter posse me tutum esse à publica censura, quàm si, præcisa omni spe veniæ, diligenter, & caute scribam. Quod si fecero, tametsi laudem optimi carminis non continuò promerear, id adsequar nihilominus, ut culpam effugiam. Vos vero, quicumque ad artis poëticæ perfectionem contenditis, Græcorum volumina diu, noctuque perlegite. At nostri majores versus, & jocos Plauti laudibus indignis extulerunt, ac nimis clementer, ne dicam stolidè, utrosque admirati sunt: si

modo ego, & vos, ò Pisones, novimus, quid sit discriminis inter scurriles facetias, & lepidos, urbanosque jocos; si boni carminis sonum, ac numerum deprehendere callemus, tum ejus pedes digitis numerando, tum ipsis auribus modulos exponendo.

NOTÆ.

252. Trimeteris. *Versus trimeter is dicitur, qui tres mensuras habet: hexameter, qui sex mensuras: pes jambus non facit unam mensuram, seu metrum, ut alii pedes; sed duo pedes jambi pro una tantum mensura numerantur.*

253. Senos ictus. *Singuli pedes singulis quasi ictibus aurem feriunt. Referrì hoc etiam potest ad morem tunc usitatum, quem indicat Horatius Od. 5. Lib. IV. In dimetiendis enim versibus pedes singulos totidem ictibus, micante, ac sonante pollice, notabant: item pedum plausu. Quint. Lib. IX. cap. 4.*

256. Stabiles. *Quasi stantes firmitus, quia duplici longa syllaba nituntur. Jambus autem veluti claudus est, & imparibus longa scilicet, ac brevi syllabis fulcitur.*

258. Acci, Enni. *Epist. I. Libri II.*

260. In scenam missos &c. *Ita passim legitur*

tur, & exponi recte potest de pede, seu versu jambico accurato illo, & exacto, qui rarior est in Ennio, quique illius versus missos in scenam, sive in theatro recitados, tardos videlicet, ac spondæis abundantes, premit, id est, accusat crimine nimie in scribendo festinationis, & negligentie, aut inscitie: hoc est, ostendit, fuisse compositos negligenter, ac præpropere. Videtur quibusdam fore sententia clarior, si legatur missus pro missos; hoc sensu: versus jambicus spondæis abundans, & in scenam missus, sive productus, arguit poetam incurie, aut ignorantie. Sed receptam, & antiquam lectionem sollicitare, ac movere loco temere, si exponi commode possit, religio mihi est. Tum necesse nihil videtur veterem scripturam mutare, si præsertim cum Heinsio, quem sum secutus, in hunc modum interpungas ista carmina: Hic & in Acci Nobilibus trimetris apparet rarus: & Enni In scenam missos &c. Qui legunt missus, post vocem Enni adhibent punctum: quæ interpunctio etsi retineatur, legi nihilominus poterit missos: tuncque de versibus cujuslibet poetæ crebriores spondæos in versu jambico usurpantis, non de versibus Enni, erit accipienda sententia.

263. Immodulata poemata. Suis modis, ac numeris carentia: que carecen de numero, y

cadencia. Nam certi numeri, ac modi, certis poëmatis conveniunt, non item aliis: si, v. g. festinatione sit opus, dactyli crebri erunt adhibendi: si tarditate, spondæi &c.

264. Venia indigna. Qua digni non erant.

265. Vager. An utar promiscuis pedibus, nunc jambis, nunc trochæis &c. ut libitum erit, huc illuc temerè aberrans?

267. Intra spem veniæ. Hanc loquendi formulam expendit fuse Aulus Gellius Lib. XII. c. 13. Lege etiam Diatribam secundam Henrici Stephani, quæ vulgo exstat ad calcem Lambinianæ editionis. Videtur hoc loco idem esse intra spem veniæ; atque citra, aut extra spem veniæ, quemadmodum Lambinus, spreta codicum omnium fide, atque auctoritate legendum autumat. Sane Florus, cum ait, Horatii sororem interficientis facinus fuisse intra gloriam, significat, sine gloria fuisse. Ac videtur ea mens Vatis nostri, & sententia esse, quippe qui has subijciat voces, vitavi denique culpam &c. Agit igitur de poëta, qui cautè, & emendatè conetur scribere.

Cautus &c. Hunc locum sic Nannius exponit: cautè, & accuratè scribam, ut dignus sim, cui venia detur, si quid peccem. Qui enim est intra spem, inquit, est in spe: ut qui intra

domum versatur, est in ipsa domo. Aliam hujus loci, qui eruditos etiamnum torquet, explicationem subjicio. Ait Horatius, paucos esse, qui bona carmina internoscant à pravis: tum subdit: An quia pauci sunt idonei carminum judices, ero negligentior in scribendo? aut, quamvis errata mea sciam ab omnibus cognoscenda, nihilominus audacter, & securè peccabo, spe veniæ obtinendæ? Neutrum faciam; negligentiam in scribendo, & culpam omnem effugere conabor: Neque tamen idcirco magnam laudem promerebor.

270. Proavi. Est hic ordo: pater, avus, proavus, abavus, atavus, tritavus. Quibus respondent, filius, nepos, pronepos, abnepos, atnepos, trinepos.

Plautinos. Epist. I. Lib. II.

274. Digitis. Pollicis sonore, ut ait Terentianus. Interdum digitis dextræ manus impositis palmæ manus sinistræ, notabant hæc pedum intervalla. Lege, quæ diximus paullo ante de numeris, & modis.

I Gnotum tragicæ genus invenisse Camænae 275
Dicitur, & plaustis vexisse poëmata Thespis
Quæ canerent, agerentque peruncti fœcibus ora

Post hunc personæ, pallæque repertor honestæ
 Æschylus, & modicis instravit pulpita tignis,
 Et docuit, magnumque loqui, nitique cothurno. 280
 Succesit vetus his comædia, non sine multa
 Laude: sed in vitium libertas excidit, & vim
 Dignam lege regi: lex est accepta, chorusque
 Turpiter obticuit sublato jure nocendi.
 Nil intentatum nostri liquere poëtæ: 285
 Nec minimum meruere decus, vestigia Græca
 Ausi deserere, & celebrare domestica facta:
 Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
 Nec virtute foret, clarisve potentius armis,
 Quàm lingua, Latium si non offenderet unum - 290
 Quemque Poëtarum limæ labor, & mora: vos, ô
 Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
 Multa dies, & multa litura coercuit, atque
 Perfectum decies non castigavit ad unguem.

THespis fertur tragicum poëma, prius in-
 cognitum, excogitasse, ac pro thea-
 tro adhibuisse plaustrum, in quo actores, vul-
 tum vini fæce habentes oblitum, per pagos
 circumvehebantur, ac voce, gestibusque tra-
 gœdiam exhibebant. Post Thespidem Æschy-
 lus larvam, vestesque honestas invenit, ac
 stratis in editiore loco tabulis angustum thea-
 trum extruxit. Idem grandiore actoribus
 fer-

sermonem, & calceos altiores, dedit. Subinde nata est comœdia vetus, ac prima quidem excepta fuit hominum ingenti plausu: sed post paullo in vitiosam licentiam degeneravit, quæ cum nullum teneret in vituperandis palam, & nominatim hominibus modum, legibus meritò fuit coercenda: lata igitur, & sancita lege, chorus silere cum ignominia iussus, adempta maledicendi facultate, & alienæ famæ nocendi. In his omnibus poëmatis versati sunt poëtæ nostri, nec laudem exiguam fuere promeriti, cum præsertim imitari Græcos, & eorum vestigiis velut inhærere desierunt; cum in domesticis, & patriis argumentis tractandis ausi sunt experiri, quid possent, si e facta heroum repræsentarent in his fabulis, quæ prætextæ dicuntur; si e privatorum hominum actiones in iis, quæ vocantur togatæ. Neque verò majorem ab re bellica, quàm à literis, & facundia gloriam Romani colligerent, nisi poëtas plerosque omnes detereret labor limandi, & perpoliendi carminis. At vos, ò Pisones, qui originem à Numa Pompilio ducitis, poëma condemnate, quod longo temporis intervallo, & crebris litoris, emendatum non fuerit, ac decies ita corre-

etiam, nihil ut in illo acerrimi censoris trutinam, & criticen effugerit.

NOTÆ.

276. Thespis. Poëta Græcus, de quo fecit mentionem Ep. 1. Lib. II. Ille rusticis post vindemiam peractam Bacchi laudes canentibus addidit actorem unum, qui graviolem aliquam historiam recitaret; & omnes imposuit plastro. Ita vini face obliti pagos obibant magno plausu. Hæc tragædiæ incunabula fuerunt.

278. Personæ. Oris tegmen ea vox in hoc loco significat, mascara.

Pallæ. Palla, vestis honestior, ampla, & ad pedes promissa, vestido talar.

279. Æschylus. Ep. 1. Lib. II. Duos actores ab Æschylo in scenam inductos fuisse, Aristoteles docet.

281. Vetus comœdia. Sat. 4. Lib. I. & Epist. 1. Lib. II. Hæc viguit belli Peloponnesiaci tempore: comœdia verò, quæ dicitur nova, sub Philippo Alexandri patre exorta est. Porro comœdiæ nomen factum est è duabus vocibus Græcis κῶμη, pagus, vicus, & ᾠδή, cantilena: antequam enim Athencæ essent conditæ, Attica pagis tota constabat, per quos istæ cantilenæ circumferebantur.

282. Sed in vitium. In veteri comœdia describebantur homines propriis nominibus appellati: in eoque præsertim chorus se jactabat: vetitum subinde fuit, ne nomina ipsa ederentur; tamen fictis nominibus ipsæ personæ ita notabantur, ut eas quisvis facile agnosceret: eaque mediâ comœdia dicta est: ad extremum parcitum est omnino personis, & in argumentis, nominibusque fictis, actiones vitæ communis, & vitia in theatro sunt exhibita, quæ comœdia nova nuncupata fuit.

288. Prætextas. Quid sit prætexta, docui Epod. Od. 5. ad v. 7. Prætexta puerorum ingenuorum, & nobilium vestis erat, item magistratuum. Hinc illæ fabulæ, quarum personæ nobiliores erant, & argumenta illustriora, prætextæ sunt appellatæ: aliæ, in quibus agebant personæ inferioris ordinis, togatæ dicebantur, quia populus Romanus toga plurimum utebatur.

Docuere. Sic Latini loquuntur Græco more: docere fabulam pro agere, exhibere.

292. Pompilius. Numa Pompilius Rex Romæ secundus. Od. 11. Lib. I. Hujus filius Calpus, à quo Calpurnii Pisones.

294. Ad unguem. Sat. 5. Lib. I. Legendum nonnulli putant præfectum ad unguem, non perfectum: propriè enim dicimus præsecare ungues:

quod faciunt viri elegantes , & compti , qui diligenter cavent , ne ungues longius excrescant.

Ingenium misera quia fortunatius arte 295
 Credit , & excludit sanos Helicone poëtas
 Democritus , bona pars non ungues ponere curat,
 Non barbam : secreta petit loca , balnea vitat.
 Nanciscetur enim pretium , nomenque poëtæ,
 Si tribus Anticyris caput insanabile numquam 300
 Tonfori Licino commiserit. O ego lævus
 Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
 Non alius faceret meliora poëmata : verum
 Nil tanti est. Ergo fungar vice cotis , acutum
 Reddere quæ ferrum valet , exfors ipsa secādi: 305
 Munus , & officium nil scribens ipse docebo;
 Unde parentur opes : quid alat , formetque poëtam:
 Quid deceat , quid non , quo virtus , quo ferat error.

Quia Democritus poëtas ingenio magis
 fieri , quàm arte , & labore censet; nec
 Parnassum iis patere posse putat , qui
 non aliquantispër insaniant , hinc fit , ut
 magna pars vatum ungues , & barbam suc-
 crescere præter modum patiatur , in abdita
 loca se recipiat , balnea , & cœtus hominum
 fu-

fugiat. Nimirum ineptus scriptor nomen, ac dotes egregii poëtæ consequetur, si suam caput, nullo satis purgandum elleboro, numquam præbeat Licino attendendum. Næ ego sum parum prudens, qui adpetente verebilem medicamentis expurgem: id facere si omitterem, nemo alius præstantior me poëta foret. Quamquam tanti non facio ejusmodi gloriam, & poëtæ nomen, ut illud emptum valetudinis meæ detrimento velim. Itaque munus cotis obibo, quæ licet hanc vim non habeat, ut quidpiam possit scindere, ferrum tamen, quo cætera secantur, acuit: quamvis ipse scriptor, & poëta non sim, ceteris tamen indicabo, quænam sint boni poëtæ partes, quo ex thesauro depromantur opes, & supellex idonea carmini: quid efficiat poëtas, quid eosdem perficiat: quid in carmine deceat, necne; quid rectum, quid vitiosum sit.

NOTÆ.

295. Misera. *Anxia, laboriosa.*

296. Sanos. *Non furentes, non adflatos entheo quædam spiritu.*

297. Democritus. *Ep. 12. Lib. I.*

298. Balnea vitat. *Vel ne sordes, illuviemque deponat: vel quia in balnea solent homines undique convenire.*

300. Anticyris. *Anticyræ sunt insulæ maris Ægæi, abundantes elleboro, quo curantur insani, & furiosi. Duæ vulgo ponuntur à geographis; itaque tribus anticyris cum Horatius dicit, hoc sibi vult, tres totas Anticyras, si tres essent, non satis ellebori habituras ad persanandum illius poëtæ vesani caput.*

301. Licino. *Licinus tonsor adeo carus Augusto fuit, ut in senatum ab eo sit cooptatus.*

302. Purgor bilem. *Hellenismus. Sic Epistola 2. Lib. II. dixit Cyclopa movetur: & Sat. 6. Lib. II. nasum supinor. Legit Lambinus purgo bilem, quia, inquit, etsi Græco more dici possit, purgor animum, corpus &c. non dicitur tamen vulgo, purgor morbum, sed morbi, aut morbo: purgor tamen habent omnia exemplaria.*

VII.

CONGERIT PRÆCEPTA
quædam communia. Nempe sapientiam,
seu philosophiam, præsertim moralem,
esse principium, ac fontem bene scriben-
di: hanc à teneris discendam: quomodo
delectare possint poëtæ, ac docere: pictu-
ræ similem poësim esse; nullam, nisi op-
timam, probari: mediocribus tamen poë-
tarum delictis dari veniam oportere. Ad
poëtam formandum, & alendum valere
in primis naturam, artem, laborem,
& accurati censoris iudicium, à
v. 309. ad finem.

Scribēdi rectè sapere est & principium & fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ, 310
Verbaque provisam rem non invita sequentur.
Qui didicit, patriæ quid debeat, & quid amicis,
Quo sit amore parens, quo frater amādus, & haspes,
Quod sit conscripti, quod iudicis officium, quæ
Par-

Partes in bellum missi ducis: ille profectò 315
Reddere personæ scit convenientia cuique.

Respicere exemplar vitæ, morumque jubebo
Doctum imitatore, & veras hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis, morataque rectè
Fabula, nullius Veneris, sine pondere, & arte, 320
Valdius oblectat populum, meliusque moratur,
Quàm versus inopes rerum, nugæque canoræ.

POëmatis bene conscribendi caput est mens sana, & sapiens. Rerum copiam è Socratis scriptis haurire poteris: ibi sapientiæ effata, morumque leges omnes deprehendes, quas cum accurate provideris, & ex iis argumentum scribendi informaveris, verba ipsa ultro se offerent, & ad exprimenda animi sensa facilè succurrent. Numquam laborabit in tribuendis accommodatis unicuique personæ moribus, & coloribus, qui callet, quid patriæ suæ, quid amicis debeat; quis amor parenti, quis fratri, quis hospiti sit tribuendus; quod officium sit senatoris, quod judicis, quod ducis, cui mandata fuerit belli cura. Præcipio illud in primis, ut poëta, cujus ars, & industria in eo præcipuè posita est, ut actiones humanas imitetur, & exhibeat, vitam hominum quotidianam, & mores, qua-
 fi

si exemplar, consideret; ex ea nativas, & genuinas locutiones, quibus pingat ipsas actiones, hauriat. Contingit aliquando, ut fabula, in qua communes quidam de vitiis, ac virtutibus loci cum dignitate inferantur, & mores hominum belle pingantur, licet inveniuntur, ac sine ullo artificio composita sit, licet versus habeat gravitatis, ac ponderis expertes; plus tamen adferat spectanti populo voluptatis, eumque attentio-rem teneat, quam canori, sonantesque versus, sed referti nugis, rerumque, ac sententiarum vacui.

NOTÆ.

310. Socraticæ. Od. 15. Lib. III.

314. Conscripti. Primi senatores à Romulo creati sunt centum, & Patres appellati, vel ab ætate, vel ab officio, & paterna civium, quam gerere debebant cura. Illis alios centum Tarquinius adjecit. Brutus, primus consul, adjecit alios centum, & Conscriptos Patres appellavit, quæ appellatio toti postea senatui tributa est.

Grajis ingenium, Grajis dedit ore rotunda
 Musa loqui, præter laudem nullius avaris.
 Romani Pueri longis rationibus assēm 325
 Discunt in partes centum diducere: dicat
 Filius Albini, si de quincunce remota est
 Uncia, quid superat? poteris dixisse triens, eul
 Rem poteris servare tuam. Redit uncia: quid sit?
 Semis. At hæc animos ærugo, & cura peculi 330
 Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
 Possē linenda cedro, & lævi servanda cupressō?

Ingenium, ac sermonis numerosi, & vo-
 lubilis elegantiam Musæ adnuerunt Græ-
 cis; nec miror, cum nullius rei præter-
 quam gloriæ cupidi extiterint. At Romani
 pueri in eo curam omnem, ætatemque con-
 sumunt, ut discant longis computationibus
 assēm dividere in centum partes. Age, res-
 pondeat Albini filius, si tollatur uncia è quin-
 cunce, quid restat? Responde puer, quid
 moraris? dictum jam oportuit: restat triens.
 Dicis præclarè! Euge rem familiarem pote-
 ris tueri. Addatur uncia quincunci, quid
 existet? Sex uncia. Hæc lucri vitiosa cu-
 piditas cum nostras mentes infecerit, quæ
 tandem spes est condi à nobis versus posse
 oleo cedrino ad cariem arcendam oblinen-
 dos,

dos, & in cupressinis scriniis conservandos.

NOTÆ.

327. Quincunce. *Quincunx unciæ sunt quinque.*

328. Triens. *Quatuor unciæ, tertia pars assis. Aliæ partes ejusdem sunt istæ: sextans duæ unciæ: quadrans, tres unciæ: septunx, septem: bes, seu bessis, octo: dodrans, novem: dextans, decem: deunx, undecim.*

Eu, Græca vocula est, benè commodè.

330. Semis, sive semissis: *sex unciæ, dimidia pars assis.*

Ærugo, vitium, & tabes æris; ut ferrugo, seu rubigo, ferri: hic pro avaritia ponitur.

Peculi. Pro peculii. Peculium propriè est, pecunia quædam peculiaris, proprio alicujus labore parta, præsertim à servo, aut filio familias: quam servus domini permissu; v. g. separatiim à domini rationibus comparabat, aut ad redimendam libertatem, aut alios in usus.

332. Cedro. *Succus cedri arboris dicitur cariem arcere. Ipsa cedrus, uti & cupressus, blattas, ac tineas, aliasque ligni pestes, nescit.*

AUT prodesse volunt, aut delectare poetæ:
 Aut simul & jucunda, & idonea dicere vitæ.
 Quidquid præcipies, esto brevis, ut cito dicta 335
 Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
 Omne supervacuum pleno de pectore manat.
 Ficta voluptatis causa sint proxima veris,
 Nec quodcumque volet, poscat sibi fabula credi:
 Neu pransæ lamæ vivum puerum extrahat alvo.
 Centuriæ seniorum agitant expertia frugis: 341
 Celsi prætereunt austera poemata Rhames:
 Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
 Lectorem delectando, pariterque monendo.
 Hic meret æra liber Sosis; hic & mare transit, 345
 Et longum noto scriptori prorogat ævum.
 Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus:
 Nam neque chorda sonum reddit, quem vult ma-
 nus, & mens:
 Poscentique gravem persæpe remittit acutum: 349
 Nec semper feriet, quodcumque minabitur, arcus.
 Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
 Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
 Aut humana parum cavit natura. Quid ergo?
 Ut scriptor si peccat idem librarius usque, 354
 Quamvis est monitus, venia caret, & citharædus
 Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
 Sic mihi, qui multum cessat, fit Chærilus ille,
 Quem bis terque bonum cum risu miror, & idem

*Indignor: quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum opere in longo fas est obrepere somnum.*

ID spectant poëtæ, ut vel utilia, vel jucunda scribant; aut delectationi pariter, & utilitati serviant. Si quid præcipientis in morem componis, brevitatis potissimum habeto rationem, ut brevia præcepta facile influant in attentos animos, & altius in iisdem defixa hæreant. Res inutiles, & supervacaneæ statim è memoriâ, ut lymphæ pleno è vase, dilabuntur. Quod si quid delectationis causa fingis, illud simillimum veri esse debet, neque id tibi adrogabis, ut fidem adhiberi jubeas omnibus, quæcumque in scenam à te inducta fuerint, quamlibet incredibilia videantur: si, verbi gratia, narres puerum ab aliqua Lamia devoratum, ab ejusdem ventre vivum, ac spirantem extractum esse. Senes improbant carmina, quæ nihil habent utilitatis: at juvenes polituli, & elegantes ea fastidiunt, quæ nihil habent voluptatis. Omnium suffragiis ille poëta probabitur, qui voluptatem utilitati adjunxerit, qui lectorem oblectaverit, ac docuerit. Ejusmodi liber Sosios bibliopolas locupletat, ille in transmarinas regiones deportatur; ille celebrat

auctoris sui nomen, & immortalitati consecrat. Sunt nihilominus quædam vatū errata, quæ merito sunt illis condonanda: neque enim chorda lyræ semper eum refert sonum, quem tangentis manus, animusque postulat, & sæpe iussa reddere gravem, acutum reponit: neque arcus semper signum, in quod sagitta dirigitur, tangit. Verum si plures loci sunt in poëmata præclari, & illustres, ignoscam paucis nævis, qui per negligentiam irrepserint, aut, ut est naturæ humanæ fragilitas, exciderint. At quemadmodum non ignoscitur librario, qui manu volumina describit, si, licet sæpe admonitus, in eundem semper errorem prolabitur; quemadmodum citharædum deridemus, qui semper in eadem chorda perperam tangenda peccat: sic poëtam, qui sæpius delirat, ac negligenter scribit, comparo illi Chæriolo, quem admiror, & rideo, si quid bis terve commodè scriptitat: contra verò non possum non ægre ferre, cum Homerum cerno scribentem aliquando negligentius, ac velut obdormiscentem: quamquam danda certe venia, si quis paullulum dormitaverit in prolixo poëmata: nec omnes loci debent in carmine bono esse æque, ac eodem modo elaborati.

NOTÆ.

340. *Lamiæ.* Ut *Lamus*, Rex *Læstrigonum* in Italia, fingebatur homines devorare, sic in Africa Regina quædam *Lamia* iisdem vesci dicta est. Ejusmodi *Lamias*, id est, monstra muliebri specie, oberrare noctu, & pueros vorare vulgus credebat, eoque metu objecto, pueros male querulos nutrices compeſcebant. *Lamia*, la bruja, el coco.

341. *Centuriæ.* *Servius Tullius* anno urbis centesimo octogesimo quinto, dum censum instituit, populum omnem distribuit in sex classes pro ratione fortunarum; ita ut, qui ditissimi essent, in prima elasse censerentur; alii, quorum res familiaris angustior, in aliis classibus reponerentur, certo quodam ordine servato, donec ad tenuioris fortunæ cives deveniretur, qui sextam conficiebant classem. Singulæ classes multas compledebantur centurias; prima v. g. classis centurias numerabat octoginta &c. Centuriarum pars una senes compledebatur, altera juvenes. *Centuriæ seniorum*: Centurias, compañías de viejos.

342. *Rhamnes.* *Romulus* populum Romanum tres in partes divisit, quas vocavit Tribus. Qui erant in prima vocabantur *Rhamnes*; qui in secunda,

da, Tatienses; Luceres, qui in tertia: nimirum à nominibus Romuli, & Tatii Regis Sabinorum, ac Luceri Ardeatis, seu Lucumonis, Etrusci Regis, cum quibus fœdus à Romulo ictum erat. Varro Lib. IV. de lingua Lat. Plinius de viris illustr. Asconius quoque Pedianus Rhamnensem tribum à Romuli nomine sic vocatam fuisse testatur. Rhamnes pro equitibus Romanis usurpat Persius. Numerus tribuum excrevit postea ad triginta quinque, ut diximus in adnotat. ad Epist. 13. Lib. I.

343. Punctum. Ep. 2. Lib. II.

345. Soffis. Ep. ult. Lib. I.

350. Minabitur. Promittet. Sat. 3. Lib. II. v. 9.

357. Chærilus. Epist. 1. Lib. II. Acron ita convenisse inter Alexandrum, & Chærilum scribit, ut, quoties hic bonum ederet versum, nummum Philippeum acciperet; quoties malum, colaphum. Chærilus tot malos edidit versus, ut colaphis enectus tandem perierit.

UT pictura, poësis erit: quæ, si propius stes, 361
Te capiet magis, & quædã, si longius abstes:
Hæc amat obscurum: volet hæc sub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen.

Hæc

Hæc placuit semel: hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis & voce paterna 366
Fingeris ad rectum, & per te sapis, hoc tibi dictum
Tolle memor, certis medium, & tolerabile rebus
Rectè concedi: consultus juris, & actor
Causarum mediocris, abest virtute disertis 370
Messallæ, nec scit quantum Casselius Aulus:
Sed tamen in pretio est. Mediocribus esse poëtis
Non homines, non Dii, non concessere columnæ:
Ut gratas inter mensas symphonia discors, 374
Et crassum unguentū, & Sardo cum melle papaver,
Offendant, poterat duci quia cœna sine istis:
Sic animis natum, inventumque poëma juvandis,
Si paullum à summo discessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
Indoctusque pilæ, discive, trochive, quiescit, 380
Ne spissæ risum tollant impune coronæ.
Qui nescit, versus tamen audet fingere. Quidni?
Liber, & ingenuus, præsertim census equestrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.

Simillima enim picturæ poësis est: quædam
 cominus placet, quædam eminus: hæc
 in obscura luce spectari amat; illa in aper-
 ta, & meridiana, censorumque eruditos ocu-
 los non extimescit: hæc semel adrisit: illa
 decies spectata numquam non adridebit. O

Pisonum natu major, quamvis te pater ad perfectam poëticæ laudem satis erudiat, ac per te ipse quid sit rectum videas, tene memoria id, quod sum dicturus; in certis quibusdam artibus mediocritatem tolerari. Jurisconsultus non optimus, & patronus ab eloquentia Messallæ longo intervallo distat, & ab Aulii Casselii eruditione; sed laudem aliquam tamen habet: at poëtas esse mediocres, non Superi, non homines, non ipsi bibliopolæ patiuntur. Quemadmodum in lauto convivio tœdium, ac molestiam parit musica incomposita, unguentum pingue, odorisque gravioris, & papaver Sardo admixtum melli: quia grata esse poterat, ac produci bellè cœna, quamvis hæc abessent: ita carmen, idcirco factum, & comparatum, ut animos oblectet, ac doceat, si perfectum numeris omnibus non est, continuò est deterrimum. Qui exercitationes in campo Martio usurpari solitas non potest cum dignitate obire, iis abstinet; qui ludere pila, disco, trocho, nescit, eos omittit ludos, ne à frequenti hominum adstantium cœtu explodatur: at quicumque condendi poëmatis imperitus est; poëma tamen moliri non dubitat. Cur tamen scribere illum vetas? inquiet aliquis, cum sit

ingenuus, liber, & constet esse illi censum equestrem, demum integer vitæ, scelerisque sit purus.

361. Ut pictura &c. *Poësis est loquens pictura, ut ajunt; pictura vero, tacita poësis. Ita Lambinus hunc versiculum interpungit: Ut pictura poësis: Erit, quæ &c.*

370. Diserti. *Disertus est, qui aptè, & concinnè dicit, diseritque; eloquens, qui movet, delectat, docet.*

371. Messallæ. *Sat. 6. Lib. I. Cassellius Aulus. Celebris tunc jurisconsultus.*

373. Dii. *Apollo, Musæ &c. Columnæ. Postes tabernarum, in quibus librorum nomina erant proscripta, quas alibi pilas vocat. Sat. 4. Lib. I. Las columnas de las Tiendas de los Libreros. Vel columnæ majorum, & publicorum ædificiorum, quorum in atriis erant multæ bibliopolarum officinæ. Porro bibliopolæ poëtas mediocres molestè ferunt, quia nullus ex iis quæstus est.*

374. Symphonia. *Concentus: cum voces multæ conspirant.*

375. *Crassum unguentum. In conviviiis unguento perfundebant caput. Un unguento vil.*

Sardo. *In Sardinia, Cerdeña, herbae sunt amarissimae, unde mel ingratum. Papaveris semen tostum, cum melle in secunda mensa apud antiquos ponebatur. Plin. Lib. XIX, c. 8.*

373. Vergit ad imum. *Si non est excellens, & sublime; sordet, ac repit.*

379. Campestribus. *Od. 7. Lib. I.*

380. Trochi. *Od. 18. Lib. III. v. 57.*

383. Census. *Est hic participium vocis, & significationis patientis. Recensitus in censorum albo inter illos, qui habent summam necessariam annui proventus, ut inter equites numerentur. Erat illa sestertiorum quadringentorum: Qui dum censetur, repertus est habere in bonis quadringenta millia æris.*

TU nihil invita dices, faciesve Minerva: 385
 Id tibi iudicium est, ea mens. Si quid tamen olim
 Scripseris, in Metii descendat iudicis aures,
 Et patris, & nostras, non unquam prematur in annu:
 Membranis intus positis delere licebit,
 Quod non edideris. Nescit vox missa reverti. 390

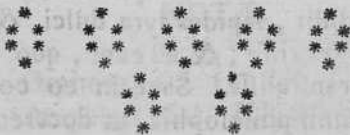
EStò, ita sentiant alii: tu, Piso, hoc satis esse me crede: opus est præterea
 Ge-

Genio, faveat oportet Minerva, qua invita, & repugnante ut nihil unquam aggre-
dieris moneo. Atque ita te sentire confi-
do, quæ tua prudentia est. Si quid aliquan-
do tamen composueris, illud Metio recita,
& examinandum permitte, itemque paren-
ti tuo, & nobis. Tum etiam per novem
ipfos annos domi clausum, & conditum poë-
ma servabis. Dum latebit abditum in muséo,
poteris, uti videbitur, illud emendare; at
cum semel editum fuerit, retexere, quod
malè scripseris, fas non erit.

NOTÆ.

385. Tu nihil &c. *Non dubito, quin omnia fa-
cturus, & scripturus sis doctè, ac sapientè;
novi mentem, & prudentiam tuam: tamen, si
quid scribis, peritos judices consule. Ita Lam-
binus.*

387. Metii. *Metius Tarpa, criticus præstan-
tissimus. Sat. 10. Lib. I.*

*S*ilvestres homines sacer, interpretisque Deorum
 Cædibus, & victu fædo deterruit Orpheus,
 Dictus & Amphion Thebæ conditor arcis
 Saxa movere sono testudinis, & prece blanda 395
 Ducere, quo vellet. Fuit hæc sapientia quondam
 Publica privatis secernere, sacra profanis:
 Concubitu prohibere vago: dare jura maritis:
 Oppida moliri: leges incidere ligno.
 Sic honor, & nomen divinis vatibus, atque 400
 Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,
 Tyrtæusque mares animos in Martia bella
 Versibus exacuit. Dictæ per carmina fortes,
 Et vitæ monstrata via est, & gratia Regum
 Pieriis tentata modis, ludusque repertus, 405
 Et longorum operum finis; ne forte pudori
 Sit tibi Musa lyræ solers, & cantor Appollo.

ORpheus Deorum sacerdos, & interpret
 abduxit homines, qui olim degebant
 in silvis, à mutua internecione, & fe-
 rino victu; quapropter literis proditum est
 eum tigres, leonesque cicurasse. Eandem
 ob causam narrant Amphionem, qui The-
 bas condidit, lapides lyra dulci, & blandis
 cantibus traxisse, & ad eum, quo libuisset,
 locum transfuisse. Sanè in eo consistebat
 prisca omnis philosophia, ut doceret quomo-
 do

do publicum bonum à privatorum commodis esset distinguendum, quodnam esset inter res sacras, profanasque discrimen; ut homines à promiscua libidine, adulteriisque deterreret; tori legitimi leges conjugibus ediceret, urbes conderet: legibus in tabulam ligneam incis, & publicè propositis civitates temperaret. Quocirca vates, qui hæc, veluti divinitus accepta, tradebant hominibus summum sunt honorem, & eorum pariter versus, consecuti. Nec ita multò post Homerus floruit, ac Tyrtæus, qui ambo heroum animos ad bellum strenuè gerendum suis carminibus incenderunt. Oracula subindè versibus edita, iisdem conscripta moralis philosophiæ præcepta; & Regum favor quæsitus; iidem ad ludos scenicos adhibiti, relaxandis animis, aliquo labore graviori, negotioque perfunctis. Quæ si perpendes, nihil te profectò pudebit colere Musas, & Apollinem, atque in poëticam sedulo incumbere.

NOTÆ.

392. Orpheus. *Od. II. Lib. I.*

394. Amphion. *Lib. III. Od. 8. & Epist.*

18. *Lib. I.* Cadmus Thebas condiderat : eas muris, & arce munivit Amphion, & ad id operis cives, agrestesque in vicinia positos exciuit eloquentia sua, aut musica, quam egregiè callebat. Eam ob rem dictus est Thebanos muros lyra condidisse, saxis sua sponte se componentibus, & in mœnia surgentibus.

402. *Tyrtæus.* Lacedæmonii bellum grave contra Messenios gerebant. Oraculo iussi sunt ducem ab Atheniensibus petere : à quibus Tyrtæum vatem, seu ludimagistellum claudum, distortum, luscum, acceperunt. Ille præliis aliquot initio minus prospere factis, tandem versus composuit, & prima in acie consistens militibus recitavit. His ita sunt incensi Lacedæmonii, ut insignem de Messeniis victoriam retulerint, eorumque opes omnino fregerint.

403. *Sortes.* Vide versum 219.

405. *Pieriis.* *Od. 2. Lib. IV.*

407. *Lyræ solers.* Canendi perita, citharæ præses.

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
 Quæsitū est. Ego nec studiū sine diuite vena,
 Nec rude quid profis video ingenium : alterius sic
 Al-

Altera poscit opem res, & conjurat amicè. 411
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit, fecitque puer, sudavit, & alfit:
Abstinet Venere, & vino. Qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magistrum. 415
Nunc satis est dixisse, ego mira poemata pango,
Occupet extremum scabies, mihi turpe relinqui est,
Et, quod non didici, sanè nescire fateri.
Ut præco ad merces turbam qui cogit emendas,
Adsentatores jubet ad lucrum ire poeta, 420
Dives agris, dives positus in fœnore nummis.
Si vero est unctum qui rectè ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum: mirabor, si sciet inter-
Noscere mendacem, verumque beatus amicum. 425
Tu seu donaris, seu quid donare velis cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ, clamavit enim: pulchrè, benè, rectè:
Pallefcet super his: etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem: saliet, tundet pede terram, 430
Ut, qui conducti plorant in funere, dicunt,
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: sic
Derisor vero plus laudatore movetur.

AGitata fuit hæc inter viros eruditos
 controversia, num ad egregium poë-
 ma scribendum natura plus adferret

adjumenti , quàm ars. Ego non video, quid possit efficere artis industria, sine felici natura, & ingenio: aut ingenium, & beata indoles, si arte destituta, & labore sit. Sic artis subsidium natura; naturæ opes ars postulat; sic utraque ad poëtam eximium effingendum suavissimè conspirat. Qui ad metam pervenire prior contendit in Circensibus ludis, multa jam à puero dura, & gravia pertulit; æstu, frigore corpus corrobora-
 ravit, vino, & voluptate sibi interdixit. Tibicen, qui canit in Pythiis, prius canere didicit sub severo citharædo, à quo sæpe increpitus, & malè multatus est. Nunc sufficit ad poëtæ nomen sibi adrogandum, si quis perfriçta fronte adfirmet se mirificos versus edere: si malam scabiem ineptis poëtis imprecetur: egone, ait, inter extremos poëtæ conjiciar? non feram, & quamvis inscitix meæ mihi sim probè conscius, numquam tamen fatebor, me id ignorare, quod non didici. Poëta locuplex, cui multa sunt prædia, multi, quos sœnore alit, nummi, ad se se vocat adsentatores, quibus laudet, venditetque sua carmina, ingenti proposita mercede; instar præconis, qui congregat populum ad auctiõnem, & merces cum lucro

emen-

emendas. Sin autem est etiam fatis dives, & liberalis, ut lauto convivio illos adulatores possit accipere, vadem se offerre pro paupere, qui sponfore indigeat, eumque malis litibus extricare; portenti simile erit, si verum amicum ab falso, fictoque poterit distinguere. At tu si quid largiri alicui voveris, nolito illi accepti muneris recenti lætitia delibuto recitare tuos versus; audies enim illum exclamantem, & in eas erumpentem voces: Quàm belle dictum, quàm sapienter, quàm ornatè! rapi se in admirationem, & propè à sensibus abduci finget, lacrimulas etiam præ gaudio fundet, ac saltabit. Ut, qui pacta mercede lacrimantur in funeribus, multò graviolem luctum & factis, & dictis præ se ferunt, quàm qui vero dolore adficiuntur; ita qui per adsentationem, & ad gratiam laudat, multò id vehementius, & operosius facit, quàm qui loquitur ad veritatem, & ex animo laudat.

NOTÆ.

412. Qui studet &c. *Ostendit artes omnes labore, & industria constare, ac florere, atque adeo ineptè illos facere, qui, cum laborem oderint,*

rint, inter poëtas eximios idè numerari volunt, quòd se poëtas ipsi putent bonos esse, aut tales ab adulatoribus prædicentur.

414. *Pythia. Ita vocabant ludos in Græcia celeberrimos, celebrari solitos in honorem Apollinis Pythii: sic dicti, quòd serpentem Pythonem interfecisset. In iis tibicines artem suam ostentabant. Præterea in choris comædiarum canebantur quædam cantica, quæ Pythia vocabantur, quia illis erant similia, quæ canebantur in honorem Apollinis Pythii. Post illa cantica tibicen inflabat tibiam, & responsabat. Hunc Pythaulem idcirco vocabant, quia post Pythia canebat, quia Pythiis canticis succinebat.*

417. *Occupet &c. Proverbium quoddam, quo pueri scabiem illi imprecabantur, qui ultimus ad metam venisset.*

422. *Unctum. Subaudi, cibum, epulum.*

431. *Conducti. Mos erat Romæ, certos homines conducere, qui lacrimis, & ululatibus funera ornarent, ac prosequerentur. Vulgo id muneris datum mulieribus, quas præficas dicebant. Plañideras.*

REges dicuntur multis urgere culullis,
 Et torquere mero, quem perspexisse laborent, 435
 An sit amicitia dignus. Si carmina condēs,
 Numquam te fallant animi sub vulpe latentes.
 Quinctilio si quid recitares, corrige, sodes,
 Hoc, ajebat, & hoc: melius te posse negares
 Bis terque expertum frustra: delere jubebat, 440
 Et malè tornatos incudi reddere versus.
 Si defendere delictum, quàm vertere, mallets,
 Nullum ultra verbum, aut operam sumebat inanem,
 Quin sine rivali teque, & tua solus amares. 444

QUando Reges explorare student, utrum
 aliquis ipsorum amicitia sit dignus, eum,
 ut perhibent, multis cyathis tentant,
 ac vinum, quasi tormentum, & quæstionem,
 illi admovent. Tu, cum poëma compones,
 non minus diligenter explorabis, quos cen-
 sores adhibeas; ne fortè, dum animum frau-
 dulentum ore amico tegunt, te decipiant.
 Si quis carminis quidpiam olim Quinctilio
 recitaret: hoc, amabo te, emenda, inquie-
 bat; illud etiam. Si poëta fatebatur, se bis
 terque locum eundem retractasse, at frustra,
 ne-

neque se posse commodius, & elegantius scribere; jubebat expungi, & perperam, atque infabrè factos versus ad incudem revocari. Si peccatum suum excusare, quàm corrigere, scriptor mallet, filebat, neque verbatat, quin se, ac suos fœtus sine æmulo deoscularetur.

NOTÆ.

434. Culullis. *Lib. I. Od. 26.* Cululli, fictiles sunt Calices: urceoli, pocula. Si Reges in explorandis amicis adeo laborant: quanto magis in eadem re operam nos oportet, atque industriam omnem adhibere? Porro ajunt hoc genus quæstionis à Regibus Persarum fuisse usurpatum.

435. Torquere mero. Ut perspicerent eorum indolem, quæ in vino maximè se prodit.

437. Animi. Dolosi, & fallaces.

Sub vulpe &c. Sub eumentita sinceritatis, & amicitiae specie. Respicere fabulam videtur, in qua narratur, vulpem corvo caseum subripuisse, quem stulta volucris rostro dimisit, dum vocem suam à vulpe laudatam ostentare parat.

438. Quinctilio. Quinctilius Varus erat poëta eximius, & censor. Hujus mortem deflet. *Od. 20. Lib. I.*

441. Tornatos. Ferrum candens torno etiam
fingitur, itaque rectè incus cum torno hic jun-
gitur.

(ertes:
VIR bonus, & prudens versus reprehendet in-
 Culpabit duros, incomptis allinet atrum
 Transverso calamo signum: ambitiosa recidet
 Ornamenta: parum claris lucem dare coget:
 Arguet ambigüe dictum: mutanda notabit;
 Fiet Aristarchus; nec dicet, cur ego amicum 450
 Offendam in nugis? hæ nugæ seria ducent
 In mala, derisum semel, exceptumque sinistre.
 Ut mala quem scabies, aut morbus regius urget,
 Aut fanaticus error, & iracunda Diana;
 Vesanum tetigisse timent, fugiuntque poëtam 455
 Qui sapiunt: agitant pueri, incautique sequuntur.
 Hic, dum sublimes versus ructatur, & errat,
 Si veluti merulis intentus decedit auceps
 In puteum, foveamve: licet, succurrite, longum
 Clamet, io cives; non sit, qui tollere curet. 460
 Si quis curet opem ferre, & dimittere funem;
 Quis scis, an prudens huc se dejecerit, atque
 Servari nolit? dicam, Siculique poëta
 Narrabo interitum. Deus immortalis haberi 464
 Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam

Insiluit. Sit jus, liceatque perire poëtis.

Invitum qui servat, idem facit occidenti.

*Nec semel hoc fecit: nec, si retractus erit, jam
Fiet homo, & ponet famosæ mortis amorem.*

Nec satis apparet, cur versus factitet; utrum 470

Minxerit in patrios cineres, an triste bidental

Moverit incestus; certè furit, ac velut ursus,

Objectos caveæ valuit si frangerè clathros,

Indoctrum, doctumque fugat recitator acerbus.

Quem verò adripuit, tenet, occiditque legendo, 475

Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

Censor sapiens, & amicus repentes languidosque versus castigabit; rigidè, ac duriter fufos arguet; inelegantes obliquo signo, & litura notabit; ornamenta, quæ plus habebunt pompæ, ac splendoris, quàm veritatis, & ponderis, amputabit; jubebit obscura illustrari; reprehendet, quæ duplicem in sensum accipi possunt; mutandis notam inuret; demum Aristarchus alter erit: neque hac utetur oratione; cur amico negotium, & molestiam pro rebus tam levis momenti exhibebo? Hæc levia delicta illi veros dolores importabunt, cum ob illepidum, insulsumque carmen, risum de se, ac ludos populo semel dederit. Poëtam quippe malum

fanus quisque non minus sedulo fugit, ac vitat, quam arquatos, aut scabie turpi laborantes, aut fanaticos, & ab irata Diana percussos. Illum pueri vicitim vexant, & gregatim temerè insectantur. Ipse, dum versus judicio suo egregios, ore subrecto errabundus profundit, si ruat forte in puteum, aut foveam, instar aucupis, qui merulis tendit insidias; quamvis prætereuntium opem lamentabili voce imploret; nemo illum hinc educere curabit. Si quis succurrere laboret, ac restem dejicere, ut eum extrahat; quid agis? dicam, ecquid scis, an ultro se huc præcipitem immiserit? an velit vivere? simul addam, quo pacto perierit Empedocles, qui dum existimari Deus ambit, in Ætnæ medios ignes conjecit se se, sciens, ac volens, sui que plane compos. Demus hoc jus poëtis, hanc veniam, ut cum libebit, mortem sibi consciscant. Qui mori prohibet aliquem invitum, idem facit, ac si illum interficeret. Neque verò vesanus hic poëta nunc primum se isti objecit periculo, neque si eum hinc eripias, sanior evadet, cautiorque, aut desinet genus mortis consèctari, ex quo sibi famam in vulgus, & commendationem colligat. Unde verò illi hæc facien-

di versus insania fuerit injecta, incertum est: an quod paternum sepulcrum violaverit, an quod locum fulmine percussum pede sacrilego calcaverit. Hoc unum constat, eum furere. Utque ab urso, cum opposita cavæ suæ repagula perfregit, obvii quique in fugam conjiciuntur, ita omnes illum suos recitantem versus periti juxta, & imperiti fugiunt. Quod si quem invaserit, nusquam illum dimittit, donec recitando enecaverit, hiru- dini simillimus, quæ pellem non relinquit, ante quam se sanguine penitus expleverit.

NOTÆ.

450. Aristarchus. *Insignis criticus, Callimachi æqualis. In eo præsertim elaboravit, ut genuinos Homeri versus à spuris distingueret. Hinc factum, ut rigidi alienorum scriptorum censors Aristarchi vocarentur.*

453. Morbus regius. *Aurugo etiam appellatur, ob flavum, quem inducit vultui, colorem, similem auro; Græcis est icteros; Hispanis tericia. Magnificis epulis, & regifico victu curari perhibetur. Hinc morbus regius vocatur, quasi regis sumptibus, & opibus, ut persanetur, indigeat. Nascitur ex felle, quo per*

totum corpus diffuso, libescunt oculi, flavescent membra &c. Eo laborantes arquati vulgo appellantur.

454. *Fanaticus error. Dementia. Nomen à fanis, id est, delubris Deorum, ductum: in quorum vestibulis solent amentes consistere, quasi à reliquo populo sejuncti, aut stipis corrogandæ causa. Sunt illi amentes vagi fere, ac erronei.*

Diana. Putabatur furorem immittere hominibus. Eadem erat, ac luna. Hinc dicti lunatici, qui ingravescente, aut remittente vesania, pro vario lunæ incremento, aut decremento, laborant.

465. *Empedocles. Epist. 12. Lib. I.*

Frigidus. Vecors, stolidus. Quibus enim frigidior est sanguis, mens vulgo hebetior est; vel sciens, & prudens, non æstuans ira &c. à sangre fria.

467. *Idem facit occidenti. Eandem rem facit, atque occidens. Hellenismus; τὸ αὐτὸ πρᾶττει τῷ κτείνοντι. vocula ὁ αὐτὸς; idem, cum dandi casu Græcè construitur.*

471. *In patrios cineres. Nihil olim tam sanctum, quàm religio sepulcrorum.*

Bidental. Locus ictus fulmine, ita dicebatur, quia immolatis bidentibus expiabatur, & consecrabatur: quasi Jupiter, coniecto fulmine, illum

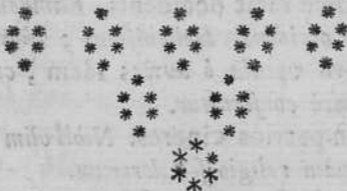
illum sibi addixisset. Itaque sudibus, aut parietina sepiebatur, nec illud septum movere, ac evellere, aut locum calcare, fas erat.

472. Incestus. *Od. 2. Lib. III.*

473. Clathros. *Obices ferreos: las rejas.*

476. Hirudo. *Pisciculus, instar exigui serpentis, qui ad exprimendum vitiosum sanguinem cuti applicatur, neque avelli, nisi sanguine opletus, potest. Vulgo sanguisuga, fanguijuela. Belle mollestum poetam describit Martialis Epigr. 34. Lib. III. Occurrit &c.*

FINIS.

DE SESTERTIIS, ET TALENTIS VETERUM.

Quandoquidem sæpe sestertiorum, & talentorum mentio in Horatio occurrit, animadvertendum est, sestertium, qui apud Romanos duos asses cum semisse continebat, respondere quartæ illius nummi parti, quem didrachmam, sive regalem vulgo argenteum nuncupamus, *real de plata* ut quatuor sestertii didrachmam, seu regalem argenteum integrum efficiant; 100. sestertii, 25. didrachmas, aut regales argenteos: 1000. sesterti, 250. didrachmas sive regal. argent. Hæc est communis fere opinio, & si qua est inter auctores supputandi diversitas, exigui omnino momenti est.

P. Juvenci eorum opinionem sequitur, qui duo sestertiorum genera ponunt, alterum, quod masculino genere efferatur, de quo superius diximus; alterum, quod neutro; quodque sestertios mille contineat. Itaque sestertium hoc 250. didrachmis, seu regal. argent. respondebit: 100. sestertia 100000. sestertiis minoribus, didrachmis, sive regalibus argenteis 25000.

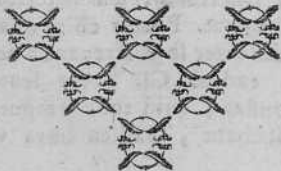
Idem, cum in Gallia scriberet, sæpe in annotationibus Romanos nummos Gallicis conferre consuevit. Longum, & difficile esset, ex Gallicis, seu Turonicis libris inferre, quid apud nos sestertius, quid sestertium, seu sestertiorum mille, quid talentum valeat. Præter enim quam quod auctores ipsi Galli inter se discrepant; nec eadem est P. Juvenci, eadem Cl. Favre sententia, non satis certò constat, quid tunc temporis, cum auctores isti scribebant, Gallica libra valeret. Tu
ita.

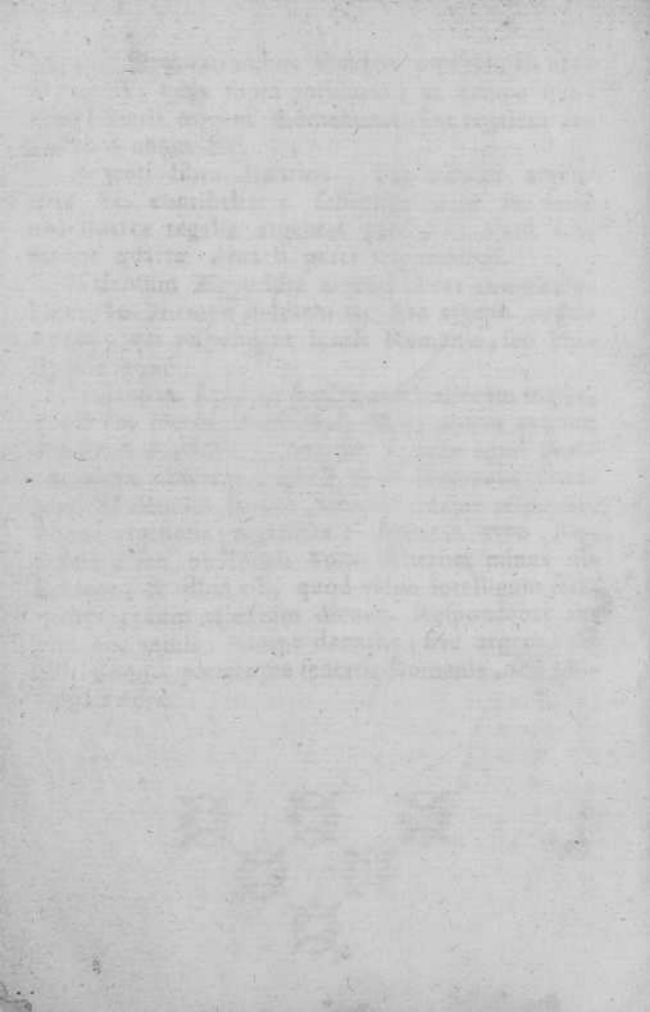
itaque, supputationibus Gallicis omiſſis, iis utere regulis, quas ſupra poſuimus, ut nempe quatuor ſeſtertii æquent didrachmam, ſive regalem argenteum unum &c.

Argenti libra denarios, ſive regales argenteos 84. continebat: ſeſtertius enim ut apud nos quartæ regalis argentei parti, ſic apud Romanos quartæ denarii parti respondebat.

Talentum Ægyptium argenti libras complectebatur 80., nempe didrachmas, ſive argent. regal. 6720., qui respondent ſcutis Romanis, ſeu Philipeis 672.

Talentum Atticum duplex erat: alterum majus, quod 80. minas continebat. Mina autem centum drachmis conſtabat, quarum ſingulæ apud Atticos idem valebant, quod apud Romanos denarius. Talentum itaque Atticum majus reſpondet 8000. argenteis regalibus; ſcutatis vero Romanis, ſeu philipeis 800. Alterum minus dicebatur, & illud eſt, quod vulgo intelligunt ſcriptores, cum talentum dicunt. Reſpondebat autem 60. minis; nempe denariis, ſive argent. regal. 6000.; pariterque ſcutatis Romanis, ſeu philipeis 600.

3.6

